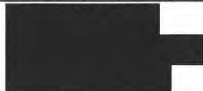

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon

Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>

Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Overijssel, Flevoland en (Noord-)Holland Een persoonlijke doelstelling is om de bijzonderheid van het maritieme verleden van scheepvaart op de Zuiderzee meer onder de aandacht van het grotere publiek te brengen. "Het bijzondere van het gewone": Het waren vaak onopvallende bedrijfsvaartuigen die toch mede een bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van de economie van de Republiek/Nederland. Juist deze vaartuigen krijgen volgens mij minder aandacht dan zij verdienen. Mijn onderzoek richt zich op de positie van 4 schepen binnen het geheel van de ontginningen en transport ten behoeve van de handel in turf. De betrokken schepen zijn als wrak teruggevonden in de bodem van de provincie Flevoland. Deze wrakken zijn in opgravingsrapporten beschreven en vormen een uitstekend uitgangspunt voor verder onderzoek en beschrijving van deze schepen. De turfwinning heeft betrekking op de provincie Overijssel/de omgeving van de Weerribben. De turf werd via de Zuiderzee vervoerd. Door schipbreuk hebben zij hun bestemming niet bereikt. Later zijn de resten van deze schepen teruggevonden in de bodem van de provincie Flevoland. De turf werd vervoerd naar bedrijven en huishoudens in de provincie (Noord-)Holland. De maritieme connectie wordt zichtbaar door de 4 schepen uit verschillende eeuwen als uitgangspunt te nemen. Zij vormen een verbindingsschakel tussen de regio's (Binnen de ontginning van veenderijen was eigenlijk de eerste vraag (afgezien van de ontwatering) hoe de massale hoeveelheid turf zo economisch mogelijk kon worden vervoerd – transport over water lag dan het meest voor de hand).
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Archief- en literatuuronderzoek. Waarom hebben deze schepen de Zuiderzee bevaren (15 ^e – 19 ^e eeuw)? Wat voor kenmerken vertonen deze schepen (elk wrak apart)? Wat waren de leef- en werkomstandigheden aan boord van deze schepen? Wonen of verblijven? Welke functie hadden deze schepen binnen de winning en transport van turf? Duur van het onderzoek: Ongeveer 100 uur. De onderzoeksresultaten wil ik in een artikel publiceren.

Methode en technieken (max. 300 woorden) <i>beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal</i>
Archief- en literatuuronderzoek. Benodigd materiaal: <ul style="list-style-type: none">
- De opgravingsrapporten van de 4 onderzochte schepen;
- Achtergrondliteratuur;
- Vondsten uit het Nationaal Scheepsarcheologisch Depot van het RCE in Lelystad;
- Elementen uit relevante musea-collecties, bijv. Van Gogh (Assen).
Onderbouwde begroting <i>maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-</i>
Reiskosten voor archieven en depot van het Scheepsarcheologisch depot van het RCE Reiskosten bezoek musea (Drenthe/Overijssel); Aanschaf vakliteratuur; Kosten kopieerwerk archiefmateriaal.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Nehallenia Archeologisch Duikteam.
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>

Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
<p>Provincie Zeeland. Reeds 10 tal jaar onderzoek op gedaan met als vaststelling dat er. Minimum drie scheepswrakken op mekaar liggen. Artifecten van 1300 tot 1850 bevestigd door het SCEZ in Middelburg.</p>
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
<p>Plan van aanpak.   Diepe slijpgeul onderzoeken op eventuele vrijgekomen delen vastleggen door middel van foto en film.   Vermoeden dat er nog een wrak onder ligt, vrij goed mogelijk dat het om een spaans galioen gaat daarvan zijn er nog twee vermist.   Proberen uit de slijpgeul hout te bergen voor een nieuwe dendrologie.   Historie: Onbekend aantal kleine schepen , mogelijk 37, grote schepen, onbekend aantal kleine schepen 11 Vlaamse koggen en 8 uit Bayonne, 6 grote schepen van Hanzeaten, een Zweeds schip en twee met onbekende vlag.   Mogelijk 4 extra Vlaamse koggen en 5 Spaanse schepen. bron Encyclo.nl   Op 12 december 1576 wisten de verdedigers met zes roeiboten nog een galjoen in te nemen, en in brand te steken. bron Wipikedia.</p> <p>We hebben boordplanken en spanten gevonden met veel brandsporen op.   Tweemaal dendrologie gedaan op de houtresten geen datering wel de vaststelling dat het hout afkomstig is uit het zuiden van Europa.</p> <p>Denken dat dit onderzoek toch een aantal maanden in beslag gaat nemen daar de duikomstandigheden niet optimaal zijn.</p>

Na iedere duik word er zoals de afgelopen jaren een verslag gemaakt en naar het RCE en SCEZ gestuurd.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Onderzoekschip momenteel op werf voor onderhoud. Vanaf mei 2020 terug op locatie.
Vanaf dan terug onderzoek met de site scan sonar om de veranderingen met 2019 vast te stellen.
Gebied 250mx250m, met de rib volledig terug raaien varen van 10m breed.
Het grote schip is veel te snel en is ook te kostelijk wel word hij gebruikt als duikschip.

Vondsten worden zoals altijd na overleg en datering door SCEZ gedeponneerd in het Zeeuws depot.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Verbruik (door de site scan sonar) voor de rib:	165€
In het beste onderzoeksjaar deden we 43 duiken dat zijn ongeveer 20 duikdagen, voor dit jaar is dit op voorhand niet in te schatten daar we sterk afhankelijk zijn van weer en stroming en zicht.	
Daar de locatie niet zo ver verwijderd is van onze thuishaven en de kosten voor het onderzoeksschip niet zo hoog oplopen.	
We gaan uit van 15 duikdagen aan 150€ per dag:	2250€
Halen we de 20 duikdagen komt er 750€ bij.	750€

	3165€

Meer informatie op.

www.nehallenia.com

Onder de rubriek verslagen van onderzoek.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Datum :24/07/2016

Duikplaats	Colijnsplaat	Project	Wrak
Duik nr :01/2016		Op de kaart nr :	
Positie	N	Positie WGS84	N
	E		E
Waterstand	Hoog :	Stromend : X	
	Laag : X	Stilstaand :	
Zichtbaarheid	< 40 cm / 40-80 cm / 80-150 cm / 150-300 cm / Meer: cm		
Diepte	Meter 15		

Losse vondst	Ja	X	Nee
1 of meer uit vondstconcentratie	Ja		Nee
In de bodem	Ja		Nee
Op de bodem	Ja	X	Nee
Film	Ja		Nee
Foto's zie bijlage	Ja	X	Nee

Uitleg over de vindplaats van het voorwerp(en) en eventueel schets van de plaats

Volgende vondsten werden gevonden in de buurt van het wrak

Vondst bevindt zich bij of op de plaats : scherven op de boot

Duikers :

BIJLAGE

Datum : 24/07/2016

Duikplaats	Colijnsplaat	Project	Wrak zeeland
Duik nr : 2/2016		Op de kaart nr :	
Positie	N	Positie WGS84	N
	E		E
Waterstand	Hoog : X	Stromend : X	
	Laag :	Stilstaand :	
Zichtbaarheid	< 40 cm / 40-80 cm / 80-150 cm / 150-300 cm / Meer: cm		
Diepte	Meter 17		

Losse vondst	Ja	X	Nee
1 of meer uit vondstconcentratie	Ja		Nee
In de bodem	Ja		Nee
Op de bodem	Ja	X	Nee
Film	Ja		Nee
Foto's zie bijlage	Ja	X	Nee

Uitleg over de vindplaats van het voorwerp(en) en eventueel schets van de plaats

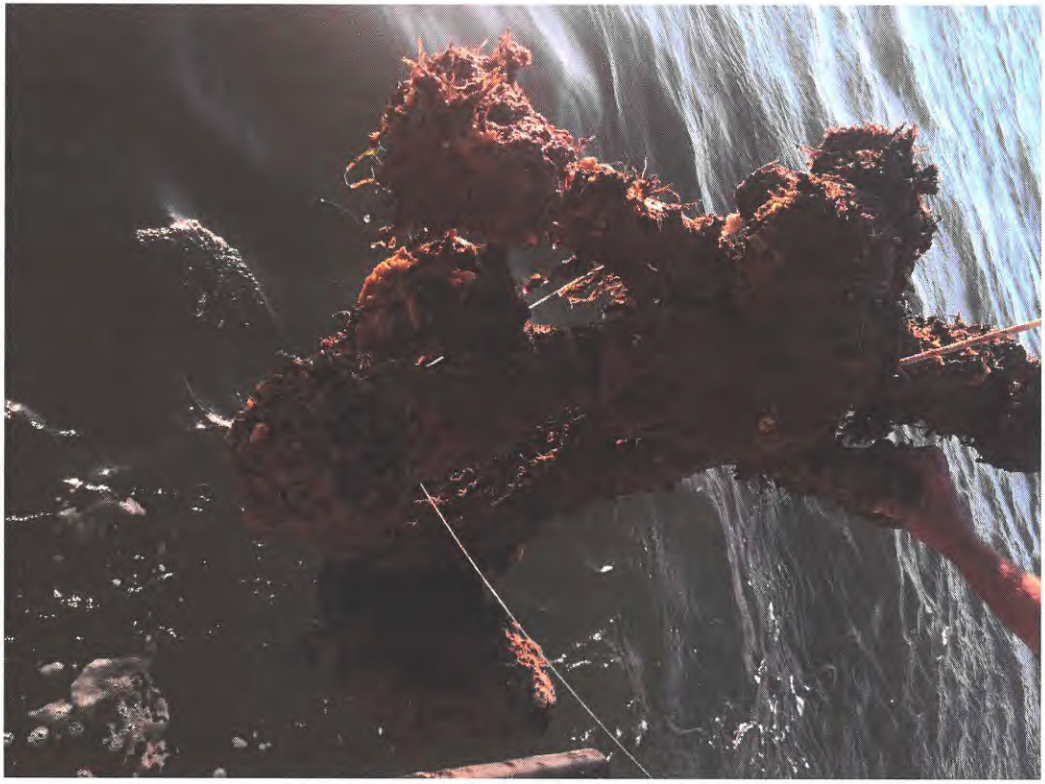
Bij deze duik hebben we een hoop ijzer gevonden en naar boven gebracht voor verder nazicht .
 Later blijkt dat het een 3 tal oude ankers (stok anker) in elkaar gegroeid zijn .
 Deze hebben we dan terug op de plaats gelaten .

Vondst bevind zich bij of op de plaats : ter plaatse terug gelegd

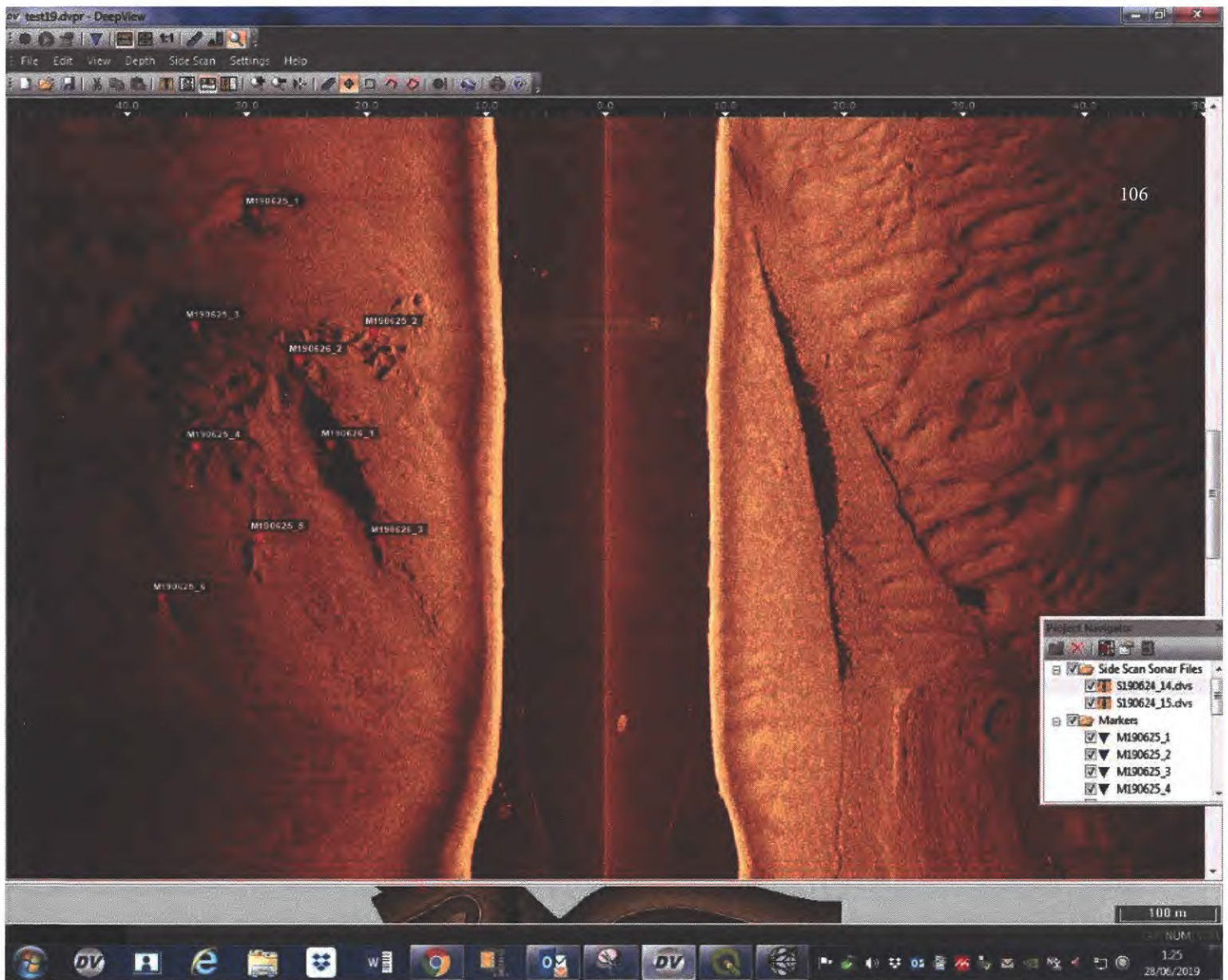
Duikers :

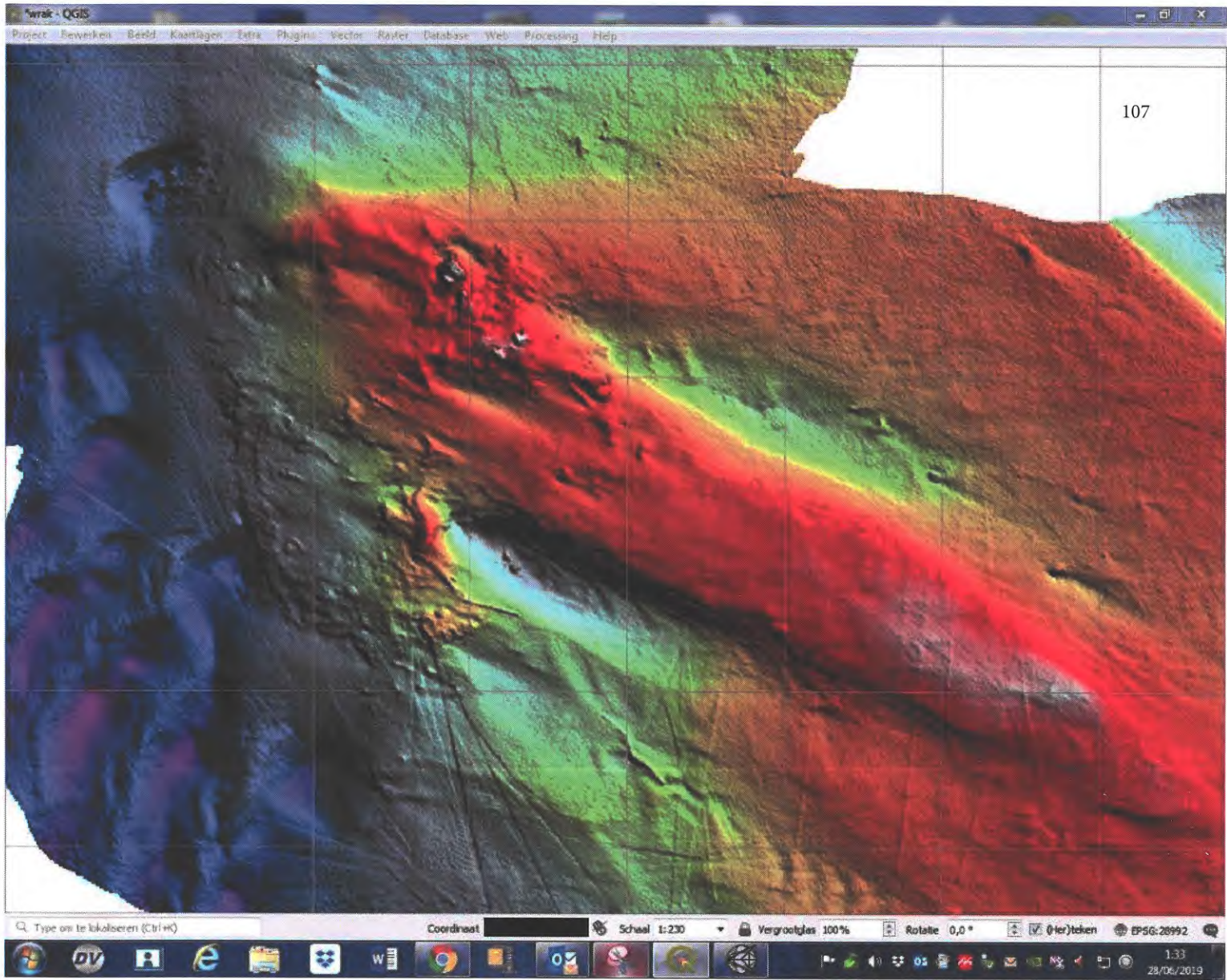

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Stichting Archeos Fryslân Contactpersoon: [REDACTED]
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
[REDACTED] [REDACTED] Archeos [REDACTED]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
<p>Het voorgestelde onderzoek betreft een wrak in het IJsselmeer, vallend onder verantwoordelijkheid van Gemeente Sudwest Fryslân, in de provincie Friesland. [REDACTED] heeft een multibeamopname van het wrak uit 2006. Archeologisch Adviesbureau Raap heeft in 2013 gerapporteerd over dit wrak Hindeloopen 3 (rapport 2703), door Archeos genoemd: Gasuniewrak. ARCHIS-waarnemingsnummer: 411698. Stichting Archeos Fryslân heeft in 2014 en 2017 sonaropnames gemaakt. Monitoring van dit wrak, inclusief sonaronderzoek en duikonderzoek naar de status van het wrak, is van archeologisch belang.</p>
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Doel van het voorgestelde onderzoek is:

- Het maken van nieuwe sonaropnames, die vergeleken zullen worden met reeds bekende opnames uit het verleden (zie boven).
- Door middel van duikonderzoek zal vastgesteld worden wat de status is van het wrak. Er zal vergeleken worden met de duikresultaten zoals vermeld in het Raap-rapport.
- Er zal gepoogd worden om een antwoord te geven op de volgende vraag: Is sonaronderzoek als enige onderzoeksvorm voldoende voor monitoring of geeft duikonderzoek duidelijk additionele waarde?
- Er zal onderzocht worden of eventueel vervolgonderzoek, buiten het kader van deze subsidie-aanvraag, wenselijk is. Gedacht kan worden aan onderzoek naar
  - De herkomst van het wrak
  - De betekenis van de palengalerijen buiten het wrak, zoals beschreven in het RAAP-rapport.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

- Het onderzoek zal gedaan worden door Stichting Archeos Fryslân, met behulp van het onderzoeksschip de Archeos.
- Tijdens het onderzoek zal tenminste aanwezig zijn: de schipper, de duikleider en eventueel duikers. De onderzoekers zullen lid zijn van de LWAOW en er zal minimaal één bestuurslid van Stichting Archeos Fryslân aanwezig zijn.

- Er zal een waarderend onderzoek gedaan worden op het wrak. Dit onderzoek zal bestaan uit:
  - a. Exacte positiebepaling.
  - b. Nieuwe sidescan.
  - c. Verkennende duik:
    - Bepaling van de conditie van het wrak.
    - Fotografie en/ of film.
    - Indien er objecten gevonden worden waarvan verwacht mag worden dat ze verloren gaan als ze niet meegenomen worden en waarvan verwacht mag worden dat ze helpen met identificatie van het wrak, dan kunnen die objecten meegenomen worden en zullen later overgedragen worden aan de gemeente-archeoloog van Sneek.
    - Er zal niet in de bodem gegraven worden en er zal geen onderwatermetaaldetector gebruikt worden.
- Er zal een verslag gemaakt worden dat aangeboden wordt aan onder anderen het RCE en de verantwoordelijke gemeente-archeoloog.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Gebruik van M.S. "Archeos" : € 400, =

Gebruik Sonar-apparatuur : € 100, =

Dataverwerking en rapportage: € 200, =

TOTAAL SUBSIDIE-AANVRAGE: € 700. =

**Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem
Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.**

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Stichting Archeos Fryslân [redacted]
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
[redacted] [redacted] Archeos [redacted]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
In het IJsselmeer, ter hoogte van Piaam, heeft Archeos meerdere stobben gevonden, behorend tot een oerbos. De stobben bevinden zich in de gemeente Sudwest Fryslân, dus in de provincie Friesland.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Uit twee van de bij ons bekende stobben hebben wij vorig jaar monsters gezaagd. Deze zijn opgestuurd naar de RCE. De RCE heeft C14-onderzoek laten doen. Op de door de LWAOW georganiseerde Schervendag is ons ter ore gekomen bij monde van Jos Bazelmans dat het interessant is om van meer stobben C14 onderzoeksresultaten te hebben. Dat vindt Archeos ook interessant en dat is de motivatie van deze subsidie-aanvraag. Wij kunnen van 3 stobben monsters zagen en opsturen naar de RCE.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

- Het onderzoek zal gedaan worden door Stichting Archeos Fryslân, met behulp van het onderzoeksschip de Archeos.
- Tijdens het onderzoek zal tenminste aanwezig zijn: de schipper, de duikleider en eventueel duikers. De onderzoekers zullen lid zijn van de LWAOW en er zal minimaal één bestuurslid van Stichting Archeos Fryslân aanwezig zijn.
- Uit 3 stobben zal door duikers een monster gezaagd worden die opgestuurd worden naar de RCE.
- Er zal beeldmateriaal verkregen worden.
- De positie van de 3 stobben zal nauwkeurig bepaald worden.
- Indien er objecten gevonden worden waarvan verwacht mag worden dat ze verloren gaan als ze niet meegenomen worden dan kunnen die objecten meegenomen worden en zullen later overgedragen worden aan de gemeente-archeoloog van Sneek.
- Er zal niet in de bodem gegraven worden, tenzij dit in verband met het zagen nodig is.
- Er zal een verslag gemaakt worden dat aangeboden wordt aan onder anderen het RCE en de verantwoordelijke gemeente-archeoloog.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Gebruik van M.S. "Archeos" : € 400, =
Gebruik Sonar-apparaat : € 100, =
Dataverwerking en rapportage: € 200, =

TOTAAL SUBSIDIE-AANVRAGE: € 700. =

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon																																																											
Stichting Maritieme Archeologie Hereweg 100 9725AJ Groningen KvK 69751536 IBAN: NL46 TRIO 0338 7788 88 www.stichtingmaritiemearcheologie.nl																																																											
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing)																																																											
naam, functie en e-mail																																																											
[redacted] [redacted] [redacted] , [redacted] stichtingmaritiemearcheologie.nl																																																											
Welke provincie (max. 250 woorden)																																																											
(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie																																																											
De stichting heeft tot doel drie verloren schepen van de vissersvloot van Paesens-Moddergat terug te vinden, die zijn vergaan tijdens de scheepsramp van 1883. Het zoekgebied voor dit project bevindt zich in de oostelijke Waddenzee, onderdeel van provincie Groningen.																																																											
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden)																																																											
soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten																																																											
Verkennd onderzoek. Onderzoeksvraag is het onderzoeken van een haker in het Boschgat bij Rottumerplaat, waar een vissersschip houten wrakdelen boven heeft gehaald. Dit onderzoek wordt komende zomer uitgevoerd. Vanwege de slechte bereikbaarheid zal het onderzoek gedurende een weekend worden uitgevoerd vanaf het onderzoekschip Serenity met een RIB voor assistentie en veiligheid. Vastlegging resultaten middels foto, film, rapportage en fotogrammetrie van vondsten.																																																											
Methode en technieken (max. 300 woorden)																																																											
beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal																																																											
Sonar- en duikonderzoek met gehuurd duikschip. Indien nodig materiaal bergen voor dendro. Voor het veldwerk heeft SMA richtlijnen opgesteld met o.a. veiligheidsafspraken en hoe om te gaan met vondsten, e.d.																																																											
Onderbouwde begroting																																																											
maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-																																																											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Begroting Onderzoek Haker Boschgat (Rottumerplaat)</th> <th>€/st</th> <th>aantal</th> <th>Totaal</th> <th>Opmerking</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Huur duikschip Serenity</td> <td>€ 600,00</td> <td>2</td> <td>€ 1.200,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Huur bijboot (RIB)</td> <td>€ 200,00</td> <td>3</td> <td>€ 600,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Huur sonar voor RIB</td> <td>€ 200,00</td> <td>2</td> <td>€ 400,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Huur drone</td> <td>€ 150,00</td> <td>2</td> <td>€ 300,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Reiskosten (4 personen)</td> <td>€ 0,19</td> <td>568</td> <td>€ 107,00</td> <td>van thuis naar haven Lauwersoog</td> </tr> <tr> <td>Inzet vrijwilligers voor onderzoek en rapportage</td> <td>€ 4,50</td> <td>160</td> <td>€ 720,00</td> <td>4p, 10u/d, 4 dgn=incl voorbereiding en nazorg</td> </tr> <tr> <td>Onvoorzien (o.a. service duikapparatuur e.d.) (7%)</td> <td></td> <td></td> <td>€ 233,00 +</td> <td>conf. voorw. Fonds voor Cultuurparticipatie</td> </tr> <tr> <td></td> <td></td> <td></td> <td>€ 3.560,00</td> <td></td> </tr> <tr> <td>Pro memory (PM) Posten</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Dendro onderzoek</td> <td>€ 500,00</td> <td>3</td> <td>€ 1.500,00</td> <td>Mogelijk ten laste van RCE</td> </tr> </tbody> </table>					Begroting Onderzoek Haker Boschgat (Rottumerplaat)	€/st	aantal	Totaal	Opmerking	Huur duikschip Serenity	€ 600,00	2	€ 1.200,00		Huur bijboot (RIB)	€ 200,00	3	€ 600,00		Huur sonar voor RIB	€ 200,00	2	€ 400,00		Huur drone	€ 150,00	2	€ 300,00		Reiskosten (4 personen)	€ 0,19	568	€ 107,00	van thuis naar haven Lauwersoog	Inzet vrijwilligers voor onderzoek en rapportage	€ 4,50	160	€ 720,00	4p, 10u/d, 4 dgn=incl voorbereiding en nazorg	Onvoorzien (o.a. service duikapparatuur e.d.) (7%)			€ 233,00 +	conf. voorw. Fonds voor Cultuurparticipatie				€ 3.560,00		Pro memory (PM) Posten					Dendro onderzoek	€ 500,00	3	€ 1.500,00	Mogelijk ten laste van RCE
Begroting Onderzoek Haker Boschgat (Rottumerplaat)	€/st	aantal	Totaal	Opmerking																																																							
Huur duikschip Serenity	€ 600,00	2	€ 1.200,00																																																								
Huur bijboot (RIB)	€ 200,00	3	€ 600,00																																																								
Huur sonar voor RIB	€ 200,00	2	€ 400,00																																																								
Huur drone	€ 150,00	2	€ 300,00																																																								
Reiskosten (4 personen)	€ 0,19	568	€ 107,00	van thuis naar haven Lauwersoog																																																							
Inzet vrijwilligers voor onderzoek en rapportage	€ 4,50	160	€ 720,00	4p, 10u/d, 4 dgn=incl voorbereiding en nazorg																																																							
Onvoorzien (o.a. service duikapparatuur e.d.) (7%)			€ 233,00 +	conf. voorw. Fonds voor Cultuurparticipatie																																																							
			€ 3.560,00																																																								
Pro memory (PM) Posten																																																											
Dendro onderzoek	€ 500,00	3	€ 1.500,00	Mogelijk ten laste van RCE																																																							

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [redacted] [redacted] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [redacted] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Wij vormen een groep onafhankelijke amateur(LWAOW) onderzoekers in de maritieme archeologie gericht op het rivierenlandschap van midden /oost Nederland.
Na onderzoek in Meinerswijk, verkenningen in de IJssel bij Zutphen en de ondersteuning van het promotieonderzoek van Jan Verhagen naar het castellum Carvium in de Bijland bij Herwen zijn we in het Arnhemse dorp Elden een verkenning gestart naar de Eldersluis in Grift.
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
<div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; display: inline-block;"></div> <div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; display: inline-block;"></div> <div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; display: inline-block;"></div>
<div style="background-color: black; width: 100px; height: 15px; display: inline-block;"></div>
Teamleden: n.v.t.
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Provincie Gelderland
De Grift was Nederlands eerste, speciaal voor dit doel aangelegde, trekvaart. Het doel van dit kanaal was het verbinden van Nijmegen met Noord Nederland voor vooral bier en vee, maar ook goederen en personen.
De Betuwe was onbegaanbaar omdat de wegen op klei lagen en veel te lijden hadden van verzakkingen door karrewielen. De Rijn was tussen Herwen en IJsselkop verzand zodat geregelde scheepvaart lastig was.
De Grift is na een lange periode van plannen maken, namelijk tussen 1540 en 1600, uiteindelijk tussen 1603 en 1611 gerealiseerd.
Omdat de Grift haaks op de natuurlijke stroomrichting lag waren vele duikers nodig om de waterhuishouding in gebieden oost en west van de vaart te reguleren.
Kortom het moet voor die tijd een bijzonder waterwerk geweest zijn.
Het gebied bleef kwetsbaar voor overstromingen. Uiteindelijk raakt de grift door de aanleg van het Pannerdenskanaal en de opkomst van de stoomtrein rond 1740 buitengebruik.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Onze onderzoek richt zich specifiek op het sluiscomplex te Elden. Tijdens de watersnood van winter 1711 is de Bandijk bij Elden vernield. Door de geweldige kracht van het water is ook de sluis verloren gegaan waardoor de Betuwe tot Tiel overstroomde.
Het resultaat voor Elden was het ontstaan van een wiel in de vorm van een 8 op de plaats van de sluis. De sluis is niet meer hersteld en is in het wiel achtergebleven.
De overkoepelende onderzoeksvraag die wij ons stellen is hoe heeft het sluiscomplex en directe omgeving daarvan er uit gezien voor de ramp van 1711?

Daaruit volgen vragen als:

- Welk type sluis lag in Elden?
- Was er een brug bij de sluis en zo ja, hoe heeft die er uitgezien? (de grift zou 20 bruggen hebben gehad)
- Er zou spraken zijn van een watermolen bij de sluis. Is dat zo, en hoe verhoud die zicht tot de sluis?
- Wat zegt de constructie van deze sluis over de ontwikkeling van de bouw van sluizen na circa 1611.

Beschrijving onderzoek: Het duikonderzoek richt zich op de resten van de Eldens sluis in de Kolk Bij 't Zwaantje. (zie eerdere rapportage Bordewijk)

Wat is er tot nu toe gevonden? Ons onderzoek bracht tot nu toe; twee sluisdeuren, de nodige kloosterhouten, kespen, twee slagdrempels met taatspot en veel kadewerk aan het licht.

Door de grote brokken sluismuur is de navigatie en het uitvoeren van metingen uitermate lastig gebleken. Ook hoogte verschillen spelen een rol bij de metingen omdat het een en ander in een zeer grillig verband ligt in een put.

Om beter voorbereid te water te gaan zou een gedetailleerde 3D scan uitkomst kunnen bieden. Tevens zouden beelden uit een scan mogelijk gebruikt kunnen worden bij een publiekspresentatie.

De Stichting Archeologie en Historie Polder Meinerswijk is bereid op basis van cofinanciering mee te betalen aan een dergelijke scan.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

De onderzoeksmethode waar we graag (co)financiering op zouden ontvangen is het laten uitvoeren van een gedetailleerde 3D bodemscan.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Het bedrag zal worden besteed aan de cofinanciering van een peiling/scan door Deep met een uitwerking door Periplus Archeomare.

Ex btw komt de scan op € 3125,-

De offerte is inmiddels gedateerd wellicht zal die moeten worden herzien.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Stichting Mergor in Mosam. [ ] [ ] en [ ] [ ]
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
Bestuursleden en contactgroepsleden, niet gespecificeerd.
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Provincie Limburg. De Stichting Mergor in Mosam is gevestigd in Brabant, het kerngebied voor de meeste van onze activiteiten. We doen ook projecten buiten onze provincie. De meeste bestuursleden en contactgroepsleden van de Stichting wonen in het oostelijke rivierengebied of Noord Limburg. Projecten in Limburg zijn daarom goed haalbaar.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
<p>De restanten van 3 Romeinse bruggen in de Maas bij Maastricht zijn een paar jaar geleden verheven tot Rijksmonument. Het laatste professionele onderzoek dateert al van bijna 20 jaar geleden. De afgelopen 5 jaren heeft de Stichting verkenningen uitgevoerd waarbij een nog onbekende pijler ontdekt en in kaart gebracht werd. Tijdens de laatste verkenning werd een wederom onbekende houtconstructie ontdekt, waarbij de relatie met de eerdergenoemde constructie nog onduidelijk is.</p> <p>Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van de onbekende houtconstructie alsmede het vastleggen van de relatie met het reeds in kaart gebrachte deel.</p> <p>We denken het veldwerk in 2 evenementen met 8 duikers en duikleider per evenement te kunnen realiseren.</p> <p>Verslaglegging gebeurt in de vorm van een rapport, opgemaakt volgens de regels der kunst, in de vorm van meetgegevens, tekeningen met beschrijvingen. Naar behoefte kan het rapport omgewerkt tot een presentatie.</p>

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Systematische verkenningen doormiddel van duiken in buddy-paren, inmeten van constructiedelen met meetlinten, ten opzichte van de geogerefereerde referentiepunten op de wal. Er wordt geen archeologisch materiaal verzameld tenzij het van hoge archeologische waarde is en acuut bedreigd wordt.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Duikkosten (persluchtflesvullingen): ..... $2 \times 7.5 \times 8 = 240$
Veiligheid (huur zuurstof-set): ..... $2 \times 25 = 50$
Inzet zodiac (benzine voor vervoer en gebruik): ..... $2 \times 100 = 200$
Materialen (touwen, boeitjes, meetlint): 50
Parkeervergunning Boulevard: ..... $2 \times 30 = 60$
Reis en verblijf (alleen benzine en bescheiden catering): ..... $2 \times 9 \times 25 = 450$

Totaal: 1050

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem
Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Stichting Mergor in Mosam [redacted] en [redacted]
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
Bestuursleden en contactgroepsleden, niet gespecificeerd.
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Provincie Brabant. De Stichting Mergor in Mosam is gevestigd in Brabant, het kerngebied van de meeste van onze activiteiten. De meeste bestuursleden en contactgroepsleden van de Stichting wonen in het oostelijke rivierengebied. Projecten in Brabant zijn daarom wat praktischer.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
<p>Het Rijksmonument bekend onder de naam Gebied 6000 is al jaren de nagel aan de doodskist van de overheden die verantwoordelijk zijn voor de bescherming.</p> <p>Uit een reeks van eerdere onderzoeken, vastgelegd in rapporten en publicaties, blijkt het enorme potentieel van de site. De site wordt echter voortdurend bedreigd door erosie veroorzaakt door de rivier en scheepvaart. De laatste grootschalige inventarisatie van de site is al weer 7 jaar geleden.</p> <p>Het project betreft het uitvoeren van verkenningen, waarbij de conditie van het monument in kaart gebracht wordt. Onder conditie wordt verstaan: inventarisatie van nog aanwezige funderingspalen en locaties en oppervlaktes van dagzomende (archeologische) lagen van het organisch afval.</p> <p>We denken het veldwerk in 8 evenementen met 4 duikers en duikleider per evenement te kunnen realiseren.</p> <p>Verslaglegging gebeurt in de vorm van een rapport, opgemaakt volgens de regels der kunst, in de vorm van meetgegevens, tekeningen met beschrijvingen. Naar behoefte kan het rapport omgewerkt tot een presentatie.</p>

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Systematische verkenningen doormiddel van lijnduiken, inmeten met meetlinten, ten opzichte van de geogereferende damwandconstructie, noteren op onderwaterschrijfleitjes. Er wordt geen archeologisch materiaal verzameld tenzij het van hoge archeologische waarde is en acuut bedreigd wordt.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Duikkosten (flesvulling): ..... 8 x 4 x 7.5 = 240
Veiligheid (huur zuurstof-supply): ..... 8 x 25 = 200
Inzet zodiac (benzine voor vervoer en operatie): ..... 8 x 15 = 120
Materialen (touwen, boeitjes, meetlint): 100
Reis en verblijf (alleen benzine en bescheiden catering): ..... 8 x 5 x 10 = 400
Totaal: 1060

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

**Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem
Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.**

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon [Redacted]
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i> [Redacted]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i> Mijn onderwerp omvat het schiereiland Marken in het Markermeer. Ik heb hiervoor gekozen, omdat door een nabije dijkverzwaring van Marken archeologische resten van de strijd tegen het water mogelijk dreigen te verdwijnen. Aan de oostzijde van Marken zijn minimaal 4 historische dijkstructuren, variërend van de 13 ^e tot de 19 ^e eeuw, die het gevaar lopen te verdwijnen. De strijd van de bewoners tegen het water en de noodzaak om oplossingen te bedenken om het water buiten te houden, werd gevoerd door de aanleg van dijken en terpen. Welke materialen werden hiervoor gebruikt? Waren dit lokale materialen of van buiten het eiland? En hoe werden deze dijken en terpen gefinancierd? Wat zeggen (historische) geschreven bronnen over deze strijd en met welke middelen overleefden de bewoners? Is er aanvullende materiële cultuur aanwezig die nader licht kan werpen op deze exemplarische strijd, die centraal staat voor alle Nederlandse kustbewoners door de tijd heen?
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i> Het onderzoek zal bestaan ten eerste uit een bureau onderzoek waarin bestaande bronnen, zoals historische bronnen en eerder archeologisch onderzoek zal worden geraadpleegd. Eigen waarnemingen van eventuele structuren worden hierin meegenomen. Ten tweede zal onderwater en bovenwater waarnemingen en een archeologische survey worden verricht. Deze blijven vooralsnog beperkt tot de oostzijde van Marken. Ten derde worden de structuren ingetekend en, afhankelijk van het zicht, worden er foto's genomen om m.b.v. photogrammaty de structuren te digitaliseren. De onderzoeksvragen luiden: Welke historische structuren zijn waarneembaar onder of boven de waterspiegel aan de oostzijde van het eiland Marken en zijn er ontwikkelingen in te herkennen? A. Welke materialen werden gebruikt om deze structuren te creëren? Waar kwamen ze vandaan en is er in de ontwikkeling innovatie zichtbaar? B. Hoe en door wie werd de bouw van deze structuren mogelijk gemaakt? C. Wat is de betekenis van de dijken op Marken voor de eilandbewoners en kunnen we deze zien in de Nederlandse strijd tegen het water door de tijd heen?
Methode en technieken (max. 300 woorden) <i>beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal</i> Bureau onderzoek: raadplegen van bestaande bronnen zoals tekeningen, (amateur) archeologisch onderzoek, historische boeken. Allereerst een algemene historie beschrijven, eerste bewoning, het leven onder constante dreiging van water. Survey van een viertal locaties onderwater aan de oostzijde van Marken (niet-destructief). Benodigdheden: duikmateriaal (2 personen), registratiemateriaal, digitale ow camera (Go Pro). Maximaal 8 duiken. Survey bovenwater, benodigdheden digitale fotocamera. Uitwerking: Laptop, Agisoft software, QGIS, MS Office.

Vondstmateriaal: In principe is het niet de bedoeling om vondstmateriaal te bergen. Mochten toch er objecten geborgen worden, dan worden deze volgens geldende normen geregistreerd en overgedragen aan het Provinciaal depot.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Kosten:

Duikmaterialen, laptop en registratiemateriaal aanwezig.

Software Agisoft (licentie 150,00) en QGIS kan vrij gebruikt worden.

Foto's maken en omzetten in Agisoft: 150 euro per locatie.

8 duiken: 2x12 cylinder á 240 bar: 160 euro (2 personen).

Gebruik auto. Gebruik 1:15 8x retour Marken = 58,00 + 8x vulstation = 32,00: 90,00

Fotoverwerking: 600,00

Duiken: 160,00

Transport: 90,00

Totaal: 1000,00

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
t.a.v. [REDACTED] (Project 13 Provinciën)
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort

Betreft: onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Referentie: NM-2020002

Bellingwolde, 31 januari 2020

Geachte [REDACTED]

Hierbij doe ik u mijn onderzoeksvoorstel toekomen voor een financiële bijdrage van € 1000,- uit het 13 Provinciën project.

Zoals uit de begroting in het onderzoeksvoorstel duidelijk wordt, zit deze ruim boven het maximale bedrag van € 1000,-. De overige kosten zullen door mij gedragen worden.

Ik heb besloten dit voorstel per post naar u te versturen. In het belang van mijn onderzoeksvoorstel wilde ik niet het risico lopen dat het voorstel inhoudelijk op de DuikVaker zou worden besproken. Wanneer dit resulteert in het feit dat u mijn voorstel niet meer in behandeling neemt, dan respecteer ik dat.

Met vriendelijke groet,

Remy Luttik
Noordzee Maritiem

[REDACTED]
[REDACTED]

e-mail: remy.luttik@noordzeemaritiem.nl
website: www.noordzeemaritiem.nl

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon

Noordzee Maritiem, contactpersoon Remy Luttik
remy.luttik@noordzeemaritiem.nl

Contactgegevens teamleden (indien van toepassing)

naam, functie en email

Niet van toepassing.

Welke provincie (max. 250 woorden)

(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie

Mijn nieuwsgierigheid werd gevoed door de weinige informatie die over wrakken algemeen bekend was toen ik tussen 2004-2012 op wrakken dook in de Noordzee.

Vele jaren bureauonderzoek resulteerde in 2016 in een duikexpeditie boven Schiermonnikoog in de scheepvaartroute, genaamd *Project Subident01*. Onderzoek had aangetoond dat hier vrijwel zeker een aantal ongeïdentificeerde duikboten lagen. Met behulp van diverse overheidsinstanties kon er een uniek project m.b.t. burgerparticipatie plaatsvinden. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft toestemming verleend om deze expeditie onder strikte afspraken uit te voeren. Door toenmalige banden met duikteam Zeester werd het project met hun uitgevoerd.

Het project resulteerde in het identificeren van HMS E5 en het bevestigde de locatie van HMS E26 (deze was reeds jaren eerder door duikteam Ecuador gevonden). Helaas lukte het niet om op de derde wraklocatie te duiken, hoogstwaarschijnlijk HMS D2. Een nabestaande was eerder naar Nederland gekomen om bij het project aanwezig te zijn, maar door organisatorische redenen werd het project uitgesteld.

Gemaakte afspraken binnen dit project zijn helaas meermaals gebroken, resulterende o.a. in een illegale duik door Stichting Duik de Noordzee Schoon en het bergen van meer artefacten dan toegestaan.

Een verzoek om de duikboten binnen dit project een monumentale status en daarmee een extra bescherming te geven, werd afgewezen. Archiefonderzoek kan kennis bijdragen over deze duikboten en daarmee ondersteuning bieden bij een volgend verzoek om deze duikboten een monumentale status toe te kennen.

De impact van ontdekte oorlogsgraven onder water op nabestaanden en de gevoelens over het schenden hiervan is één van de onderzoeksvragen.

Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden)

soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten

Het onderzoek zal voor een deel plaatsvinden in het Verenigd Koninkrijk gedurende een week. Dit zal bestaan uit archief- en literatuurstudie en het bezoeken van musea. Ook zullen er nabestaanden van bemanningsleden van HMS E5 bezocht worden. Het verwerken van de resultaten uit het onderzoek in een rapport zal daarna ongeveer 3 maanden in beslag nemen.

Het onderzoek kan meer inzicht in oorlogswrakken verschaffen voor zowel de nabestaanden als andere geïnteresseerden, alsmede beleidsmakers betrokken bij dit soort gevoelige onderwerpen. Zoals bijvoorbeeld voor het beheer van wrakken en maritime spatial planning. Een aantal artefacten, waaronder geborgen artefacten tijdens het project in 2016, zijn in 2019 door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed overhandigd aan de Britse ambassade in Den Haag. De artefacten bevinden zich nu in het Royal Navy Submarine Museum te Gosport, waar ze hopelijk een bijdrage kunnen leveren aan de land-zee-interactie.

Ook persoonlijke archieven zullen worden geraadpleegd om een zo helder mogelijk beeld te verkrijgen van de huidige situatie met betrekking tot het cultureel en militair erfgoed onderwater. En de bewustwording hiervan!

Door onderzoek moeten de knelpunten en problematiek met betrekking tot oorlogswrakken inzichtelijk worden. Ook zal er getracht worden om de persoonlijke drijfveer van bepaalde groeperingen en/of organisaties te verduidelijken. Nabestaanden zullen als belangrijke stakeholders gevraagd worden om hun gedachtes te ventileren.

Verwachte resultaten:

- Reisverslag
- Archiefdocumenten
- Persoonlijke verhalen nabestaanden
- Onderzoeksrapport

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Een kwalitatief non-destructief onderzoek bestaande uit een combinatie van kwalitatief en empirisch onderzoek door middel van archief-, literatuurstudie, museabezoek en interviews onder nabestaanden.

Door het digitaal vastleggen van documenten met een spiegelreflexcamera kunnen de resultaten van een aantal dagen archiefonderzoek in het Verenigd Koninkrijk later in Nederland uitgewerkt worden.

Er zullen vragenlijsten naar de bij mij bekende nabestaanden van bemanningsleden van de duikboten binnen *Project Subident01* gestuurd worden. Ook zal er getracht worden om via een publieke versie andere nabestaanden te bereiken, zodat ook deze resultaten meegenomen kunnen worden in het onderzoek.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Omdat het hier om Shared Cultural Heritage en oorlogswrakken gaat, de duikboten genieten immers onder internationale wetgeving de soevereine immuniteit, is de kans aanzienlijk groter dat details over deze duikboten in de Britse archieven aanwezig zullen zijn. Hoewel intensief archiefonderzoek weken, zo niet maanden, in beslag zou nemen, zal een bezoek van enkele dagen genoeg documenten moeten opleveren om voldoende relevante gegevens over de duikboten te vergaren voor verder onderzoek.

Voor de begroting is een voorbeeldperiode in de maand mei genomen om zo tot een prijsindicatie te komen. De daadwerkelijke prijzen van de vluchten, overnachtingen, entreprijzen etc. zijn afhankelijk van beschikbaarheid en de koers. De exacte invulling van de dagen kan nog enigszins wijzigen indien er zich mogelijkheden voordoen om meer nabestaanden te ontmoeten. De focus van het bezoek blijft het inwinnen van informatie van nabestaanden, archieven en musea.

Dag 1 trein Winschoten - Schiphol	€ 27
Dag 1 - 8 vlucht Schiphol - Londen Heathrow KLM retour	€ 170
Dag 1 openbaar vervoer Londen Heathrow naar Kew Gardens	€ 6
Dag 1 - 8 hotel in Kew Gardens (7 overnachtingen incl. ontbijt)	€ 500-€ 750
Dag 2 archiefbezoek National Archives in Londen, Kew Gardens	gratis
Dag 3 archiefbezoek National Archives in Londen, Kew Gardens	gratis
Dag 4 openbaar vervoer Kew Gardens naar Imperial War Museum in Londen retour	€ 12
Dag 4 entreeticket Imperial War Museum in Londen	gratis
Dag 5 openbaar vervoer Kew Gardens naar Portsmouth Harbour/Gosport retour	€ 110
Dag 5 entreeticket Portsmouth Historic Dockyard	€ 47
Dag 6 openbaar vervoer Kew Gardens naar nabestaanden retour	€ 12
Dag 7 openbaar vervoer Kew Gardens naar Greenwich retour	€ 12
Dag 7 entreeticket Greenwich National Maritime Museum	gratis
Dag 7 entreeticket Greenwich Cutty Sark	€ 16
Dag 8 openbaar vervoer van Kew Gardens naar Londen Heathrow	€ 6
Dag 8 trein Schiphol - Winschoten	€ 27
Eten/drinken (ca. € 50 per dag, 7 dagen)	€ 350
Aanschaf Oystercard	€ 6
<hr/>	
Totaal	€ 1301/1551

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
LWAOW AWN-afdeling Zeeland (over dit onderzoek is contact met [redacted] AWN Zeeland, secretariaat@awnzeeland.nl)
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
[redacted] vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [redacted]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Zeeland. De Zwaakse Weel is gelegen tussen de Zuid-Bevelandse dorpen 's Gravenpolder, Nisse en Kwadendamme. Tijdens baggerwerkzaamheden in 1992-1993 zijn door duikers op regelmatige afstand staanders van mogelijk een schip waargenomen. Hoe en wanneer die daar terecht zijn gekomen is onbekend. Historisch onderzoek tot op heden heeft nog geen concrete informatie opgeleverd. In de Zuidwesterheem nummer 100 worden een aantal opties genoemd. Nader archeologisch onderzoek naar deze houtresten is echter nodig om meer te weten te komen. Naast eventuele antwoorden op de in Zuidwesterheem genoemde vragen over het mogelijke wrakhout kan dit onderzoek ook de archeologische kennis over het geulrestant van de Zwaakse Weel uitbreiden. Daarnaast biedt dit onderzoek een unieke gelegenheid om de samenwerking tussen 2 AWN-afdelingen – in dit geval afdeling Zeeland en de LWAOW – verder uit te bouwen en te versterken en kennis over onderwaterarcheologie verder te verspreiden onder leden van de afdeling Zeeland.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
conform de KNA 4.0, zal dit archeologisch (onderwater)onderzoek bestaan uit verschillende onderdelen. Het onderstaande stramien zal daarbij tenminste worden gehanteerd: Bureau onderzoek Nader onderzoek naar de (globale) locatie en mogelijke eerdere vondstbeschrijving (uit 1992-1993) Inventariserend veldonderzoek (IVO) Op basis van het bureauonderzoek wordt bepaald of eerst nader opwateronderzoek nodig is, of dat direct gericht kan worden gedoken naar een (punt)locatie (onderwaterfase). Eventuele vondsten zullen worden ingemeten en

gerapporteerd. Enerzijds via het Vondstmeldingsformulier (<https://formulier.cultureelerfgoed.nl/archis/vondst-maritiem-object>), anderzijds middels een rapport over het gehele uitgevoerde onderzoek.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Bureauonderzoek vindt plaats met behulp van (online) literatuur. Het eerste aanknopingspunt daarvoor vormt het nationaal georegister: objectid 11677, nr 21979, naam Zwake, gemeente Borssele.

Indien het bureauonderzoek te weinig informatie oplevert voor een specifieke locatie – wat zeer aannemelijk is – zal het onderzoeksgebied vanaf de waterspiegel door middel van niet-bodempenetrerende oppervlaktekartering met side scan sonar (SSS) worden afgezocht.

Afhankelijk van getraceerde fenomenen – door bureauonderzoek en/of SSS – zal door onderwateronderzoek worden of deze een anomalie of archeologie betreffen. Indien het laatste, dan wordt gepoogd de archeologische waarde van het fenomeen vast te stellen, door onder meer inmeten, maatvoering, markeren, positionering en fotograferen van vondsten.

Naast bovenstaande technische methoden voor het onderzoek is het idee om dit onderzoek ook te gebruiken als initiatie van een (extra) team van vrijwillige onderwaterarcheologen in de regio Brabant/Zeeland, zodat bij dit en andere toekomstige projecten gewerkt kan worden met een vaste kern ipv ad hoc coalities en samenwerkingsverbanden.

Het hierboven beschreven onderzoek en introductie zullen plaatsvinden in de periode april tot en met oktober 2020. Eind 2020 zal de verslaglegging van de onderzoeksresultaten gereed zijn.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Gegeven de specifieke locatie van dit project (natuurgebied) en het idee om via dit project een (nieuw) team van onderwaterarcheologievrijwilligers op te starten is de benodigde investering vooral nodig om het (nieuwe) team voldoende toe te rusten voor zowel dit project als voor archeologische onderzoeken in de toekomst. De begroting is dan ook voor de aanschaf van een "basisset onderwaterarcheologie", bestaande uit (3x) A4 plasticplaathouders, (6x) boltsnaps, (3x) landmeters, (1x) opbergkist, (1x) sonar en (1x) (opblaasbare) kano (gegeven deze specifieke locatie van het project Zwaakse Weel). De totaal geraamde kosten hiervoor bedragen €994,40,-. Dat is inclusief 10% onvoorzien.

Overige benodigde investeringen zijn "om niet" als liefde voor de vrijwillige onderwaterarcheologie.

Op basis van de opgedane kennis, ervaring zal na afronding van dit project een vervolgproject in 2021 worden opgestart (huidige idee is Westkapelle), waarbij de gedane investering ook weer te gelde zal worden gemaakt.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
██████████ (particulier)
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
n.v.t.
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Zuid-Holland Ik zou onderzoek willen doen naar de bouw van twee 'tonijnenjagers' voor Nieuw-Guinea, in begin jaren vijftig. In ieder geval één van de schepen, de Hollandia, is gebouwd in Hardinxveld op scheepswerf De Hoop, waarvan ██████████ Klaas van Aken, directeur was. Als zesjarige mocht ik met ██████████ mee op de proefvaart van de Hollandia, van Hardinxveld naar Rotterdam en die ervaring was overweldigend. Onderzoek naar de Hollandia en eventuele andere voor de tonijenvangst gebouwde schepen lijkt me interessant in het licht van de relatie tussen Nederland en Nieuw-Guinea in het begin van de jaren vijftig. Ter toelichting: de Hollandia was 25 meter lang en had een Kromhout-motor. In de mast was een kraaiennest aangebracht van waaruit men naar scholen tonijn kon uitkijken. Over de lengte van het schip was een groot aantal spuitmonden aangebracht waaruit water kon worden gespoten om tonijnen aan te trekken. Aan de buitenzijde van het schip waren in mijn herinnering een aantal uitklapbare planken gemonteerd, waarop vissers konden plaatsnemen om met een hengel (of stok met een haak?) op tonijn te vissen. Ongeveer zoals op deze filmpjes: https://www.youtube.com/watch?v=j27a80_XMA0 https://www.youtube.com/watch?v=pacuxka2EV4 https://www.youtube.com/watch?v=LC_RJwS5HSI Scheepswerf De Hoop is in de jaren tachtig failliet gegaan, is daarna overgenomen door een werf De Hoop in Schiedam, die inmiddels ook niet meer bestaat. Ik heb al eerder proberen te achterhalen waar het archief van De Hoop Hardinxveld is terechtgekomen, maar heb daar geen resultaten mee geboekt. Vermoedelijk is De Hoop Schiedam overgenomen door scheepsbouwer Damen, maar op vragen of de archieven van beide werven bij Damen terecht zijn gekomen, kreeg ik geen antwoord. Met een 'stempel van de RCE' verwacht ik meer medewerking.

Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden)

*soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging
onderzoeksresultaten*

Soort onderzoek:

Onderzoek naar de relatie tussen Nederland en Nieuw-Guinea in de jaren na de Tweede Wereldoorlog, in de archieven van de Rijksoverheid, zoals het Nationaal Archief en/of Koninklijke Bibliotheek. Deelvragen: wie was of waren de opdrachtgever(s) voor de bouw van deze vaartuigen? Tegen welke achtergrond of vanuit welk idee kwam de opdracht tot de bouw van deze vaartuigen? Hoe lang hebben ze dienstgedaan in de tonijnvisserij? Is de bestemming wellicht ooit veranderd? En ook: bestaan ze nog?

Daarnaast is nodig: onderzoek naar en in de archieven van scheepswerf De Hoop (Hardinxveld), en wellicht ook naar die van De Hoop (Schiedam. Wat waren de specificaties van het ontwerp, de uitvoering en hoe veel van deze vaartuigen zijn er gebouwd? En: hoe is/zijn de Hollandia en eventuele vergelijkbare schepen aan Nieuw- Guinea afgeleverd? Over het laatste heb ik, als medewerker van de bibliotheek van Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam, inmiddels achterhaald dat de Hollandia onder gezag van kapitein Goedkoop op eigen kracht van Nederland naar Nieuw-Guinea is gevaren en daar twee weken eerder is aangekomen dan in het draaiboek stond. Wellicht is het logboek van die reis terug te vinden. De zoon of kleinzoon van Goedkoop woont of woonde in Soest.

Het onderzoek zal naar verwachting maximaal een halfjaar in beslag nemen.

Gedocumenteerde onderzoeksresultaten zullen worden gepresenteerd in geschreven vorm, zo veel mogelijk geïllustreerd en onder vermelding van geraadpleegde bronnen.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Onderzoeksmethodiek:

Onderzoek naar en in de archieven van rechtsopvolgers van zowel De Hoop Hardinxveld als De Hoop Schiedam, alsook wellicht in gemeentelijke of regionale archieven van Hardinxveld en Schiedam. Daarnaast onderzoek in archieven van de Rijksoverheid met betrekking tot de

verhoudingen tussen Nederland en Nieuw-Guinea. En tot slot ook onderzoek via internet.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

De kosten zullen vermoedelijk vooral bestaan uit reiskosten, telefoonkosten en eventuele vergoedingen voor kopieëren van archiefstukken.

Een onderbouwde begroting is daarvoor op dit moment lastig op te stellen, maar ik vermoed dat ze de € 700 niet te boven zullen gaan. Mocht dat wel dreigen te gebeuren, dan zal ik daarover contact opnemen. Uiteraard zal desgewenst op gezette tijden tijdens het onderzoek, maar zeker na afronding daarvan een verantwoording van de gemaakte kosten worden voorgelegd.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
LWAOW, zie hieronder voor contactpersonen
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
1. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED] 2. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED] 3. [REDACTED] vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED] 4. [REDACTED] vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Zuid-Holland De omgeving van Brielle met het Oostvoornse Meer en Brielse Meer is vooral bekend als een schatkamer voor wrakduikers als gevolg van de vele schepen die hier zijn vergaan toen de zeearm die daar ooit heeft gelegen nog één van de belangrijkste vaarroutes voor de Nederlandse handel en visserij was. Dat er mogelijk ook een Romeins castellum zou hebben bestaan is minder bekend. Onderzoek hiernaar kan dan ook een extra verhaal toevoegen aan de al rijke historie van deze provincie.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Het betreft een lopend onderzoek, waarvoor het plan van aanpak reeds door het RCE en de LWAOW is goedgekeurd, evenals de tussentijdse rapportage over het bureauonderzoek en opwaterfase. Dit onderzoeksvoorstel heeft dan ook betrekking op de onderwaterfase, waarbij nader onderzoek moet worden verricht naar 52 contactpunten die tijdens de opwaterfase zijn gedetecteerd. Elk punt moet hierbij door een duikteam worden aangedaan en beschreven. In lijn met de doelstelling van dit 13 Provinciën project om meer vrijwilligers te stimuleren en de mogelijkheid te bieden om bij te dragen aan maritiem onderzoek willen we de opwaterfase combineren met een introductie onderwaterarcheologie voor 18 duikers die nog niet actief zijn als vrijwilligers in de onderwaterarcheologie. Bovenstaande introductie en onderwaterfase zullen plaatsvinden in de periode april tot en met oktober 2020. Eind 2020 zal de verslaglegging van de onderzoeksresultaten gereed zijn.

<p>11</p>
<p>Methode en technieken (max. 300 woorden) <i>beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal</i></p>
<p>De introductie onderwaterarcheologie zal bestaan uit theorie, praktijk op de kant, een zwembadsessie en buitenwaterduiken. Deze buitenwaterduiken zullen worden gecombineerd met de onderwaterfase van het lopende onderzoek, waarbij de eerder genoemde 52 contactpunten worden aangedaan en beschreven. In verband met de veiligheid zullen er per dag niet meer dan 6 duikteams deelnemen.</p> <p>Voor het Introductieprogramma kan gebruik worden gemaakt van de faciliteiten van de duikvereniging(en), waarmee we nauwe contacten onderhouden. Voor onderwaterfase – icm de introductie – moet gebruik worden gemaakt van extra (huur)boten.</p> <p>Archeologische vondsten zullen worden beschreven conform het Vondstmeldingsformulier (https://formulier.cultureelerfgoed.nl/archis/vondst-maritiem-object)</p>
<p>Onderbouwde begroting <i>maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-</i></p>
<p>Zie Excel bijlage. Ivm veiligheid en organisatie wordt er rekening gehouden met maximaal 12 duikers/ 6 buddies per dag. Gezien het aantal contactpunten betreft het tenminste 3 duikdagen.</p>

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Brielse Meer - Archeologisch Onderzoek (onderwater fase) Planning 2020

Opwaterfase: 52 verstoringen gedetecteerd

Onderwaterfase: 52 verkennende onderzoeken van deze verstoringen

Gedachte uitvoering "Veldschool", waarbij duikers per dag verkennend onderzoek kunnen uitvoeren naar (een van) de gedetecteerde verstoringen
 Rapportage per duik cfm NAS Archaeological Dive Recording Form
 Ivm veiligheid en organisatie maximaal 12 duikers (6 buddyparen) per dag --> 3 verstoringen per dag per buddypaar = 18 per dag --> in meest gunstige geval 3 dagen.
 Benodigde boten, maximaal 2, bijvoorbeeld via: <https://www.geijsman-watersport.nl/bootverhuur/>

Planning (identiek per dag)		Benodigdheden	Aantal	Kosten per stuk	Kosten per dag	# dagen	Projectkosten	Incl onvoorzi.
0900u	Briefing en administratie deelnemers (o.a. vrijwaringsverklaring)	Vrijwaringsverklaring	16	€ 0,00	€ 0,00	3	€ 1.020,00	€ 1.122,00
		Overzichtskaart verstoringen	1	€ 0,00	€ 0,00	4	€ 1.360,00	€ 1.496,00
0930u	Ophalen boten bootverhuur	Amigo II (8 personen) of Amigo I (6 personen)	2	€ 170,00	€ 340,00	5	€ 1.700,00	€ 1.870,00
		Bedienaar en assistent per boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
1000u	Verplaatsen naar duiklocatie(s)	coördinaten per buddyteam/ boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
		GPS per boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
		lijn en boei voor markeren duiklocatie per budc	6	€ 0,00	€ 0,00			
1100u	Duik 1 (max. 6 buddyparen)				€ 0,00			
1300u	Duik 2 (max 6 buddyparen)				€ 0,00			
1500u	Duik 3 (max 6 buddyparen)				€ 0,00			
1600u	Boten retour (voor 1700u)				€ 0,00			
1700u	Uitwerken rapportages (3 duiken door 6 buddyparen = 18)	NAS Archaeological Dive Recording Form	18	€ 0,00	€ 0,00			
1900u	"Diner"	Going Dutch?	16	€ 0,00	€ 0,00			
					€ 340,00			
		Onvoorzien		10,00%	€ 374,00			

Provincië	Onderwerp	Indiener	Opmerkingen
Zuid Holland	Archiefonderzoek Hollandia (tonijnvisser)	Particulier	geen duidelijke onderzoeksvragen
Zuid Holland	Duikonderzoek contactpunten mogelijk castellum Brielle + introductie nieuwe duikers met OWA	LWAOW	
Zeeland	Sonaronderzoek en duikonderzoek scheepswrakken Zeelandbrug	Nehallenia	
Zeeland	Vondstlocatie onder water (Zwaakse Weel)	AWN-Zeeland/LWAOW	Hoe ziet het onderzoeksteam eruit?
Noordzee	Archiefonderzoek	Remy Luttik	Geen goed doel, project is niet bedoeld om persoonlijke vetes uit te vechten
Noord Holland	Onderzoek dijk Marken	[REDACTED]	Begroting is onduidelijk (fotos omzetten kost €150?)
Noord Brabant	Monitoring gebied 6000	MiM, [REDACTED]	
Limburg	In kaart brengen nieuw ontdekte delen romeinse brug	MiM, [REDACTED]	
Gelderland	Multibeam Sluis Elden	[REDACTED] LWAOW	
Friesland	Paesens-Moddergat	SMA, [REDACTED]	
Friesland	Prehistorische bomen	[REDACTED] Archeos	Dataverwerking en schrijven rapport is ook begroot. Wat vinden we daarvan?
Friesland	'Gasuniewrak' Hindeloopen 3	[REDACTED] Archeos	Dataverwerking en schrijven rapport is ook begroot. Wat vinden we daarvan?
Flevoland	Archiefonderzoek turfschepen zuiderzee	[REDACTED] (Particulier)	

13 Provinciën project Aanwezig: [REDACTED]
[REDACTED]

- De voorstellen zijn redelijk verspreid over de provincies.
- [REDACTED] gaan ze volgende week maandag beoordelen.
- Voorstel Noordzee
  - o Onderzoek in zijn geheel voldoet niet aan de criteria van de RCE om te subsidiëren. Het onderzoek moet bijdragen aan kennisvermeerdering.
- Mogelijk een standaard afwijfsbrief opstellen die ook in de toekomst te gebruiken is.
- Er zijn 13 onderzoeksvoorstellen ingediend in meerdere provincies.
- Het idee is in principe 1 onderzoek per provincie maar met verschillende typen onderzoek kunnen er meer per provincie uitgevoerd worden. Er is €13.000 beschikbaar dus ze zouden allemaal gedaan kunnen worden.
- Eisen:
  - o Het onderzoek/resultaat moet een verhaal vertellen over een regio
  - o Het heeft een maritieme connectie.
  - o Er moeten duidelijke onderzoeksvragen zijn.
  - o Financiën moeten onderbouwd worden.

Aanwezig: [REDACTED]

Algemene notities:

- Handvatten meegeven, zie hieronder.
  - Resultaatverplichting (hangt aan deel betaling subsidie RCE).
  - Provinciaal archeoloog inlichten bij elk project (door indiener voorstel).
  - Voor eind volgende week (vrijdag 6 maart) reactie verwacht op vragen en notities RCE (zie hieronder voor handvatten per projectsvoorstel).
  - Voor symposium concepttekst/conclusies af > presentaties.
- Waar rapportages etc. verzamelen? Eigen bundel of LWAOW bundel 3? Mogen we vragen om recht artikelen etc. als we enkel een deel van het onderzoek betalen?
- Voorstel oerbos met [REDACTED] bespreken of dit op andere manier geregeld kan worden.

Voorstel 1: **Zuid-Holland, archiefonderzoek *Hollandia*.**

- Archief werf mogelijk naar MuZeeum R'dam?
- Connectie met regio/provincie?
- Kennisvermeerdering en regio/provincie-connectie: extra onderzoeksvragen
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 2: **Zuid-Holland, duikend onderzoek + introductie o.w. archeologie aan vrijwilligers, groot aantal contactpunten (castellum?).**

- Geen onderzoeksvragen> mogelijk in PvA reeds ingediend en goedgekeurd door RCE & LWAOW? NAS2 onderzoek: afgekeurd want opwaterfaseonderzoek gedaan en vervolgens ergens anders gaan duiken.
- Ook uit Westerheem.
- Wie schrijven rapportage? Uitwerken idee aanwezigheid of niet Romeins castellum.
- NAS/BMA gecertificeerd team? NOB-instructeurs.
- Hoe vrijwilligers werven? Groot risico van project, want als je niet zo veel vrijwilligers weet te werven dan duurt het duiken veel langer (hogere kosten).
- Vondsten melden en deponeren!
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 3: **Zeeland, Sonar- en duikend onderzoek scheepswrakken Zeeland.**

- Referenties/eerder onderzoek mist.
- Kennisvermeerdering? Duiken al gemaakt?
- Geen rapportage?
- Vraag stellen: buiten je presentatie om op de Schervendag en publicatie in BMV2, wat is de meerwaarde van dit komende onderzoek?
- Geen onderzoeksvragen.
- Methoden en technieken beschrijven. Wat ga je doen tijdens het duikende onderzoek?
  - Toekennen?

Voorstel 4: **Zeeland, uitgebreid onderzoek wrakresten en geul Zwaakse Weel.**

- Sonar is vrij duur. Hier te goedkoop begroot> risico project.
- Terminologie: KNA termen niet van toepassing op vrijwilligers, en is versie 4.1. Uit voorstel halen (IVO term).
- Teamleden?
- NAS/BMA gecertificeerd?
- Onderzoeksvragen ontbreken.
- Westerheem nummer 100.
- Onderzoek naar geulrestant Zwaakse Weel> boringen?
- Vondsten melden en registreren
- Hoe nieuwe vrijwilligers werven?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 5: **Noordzee, archiefonderzoek en interviews nabestaanden onderzeeboten.**

- o Monumentale status toekennen: onnodig; E5 gaat mogelijk onder Engelse wetgeving (Military Remains Act) vallen (genomineerd).
- o Persoonlijke vetes uitvechten, valt niet binnen de doelstellingen van het project.
- o Planning en deadline rapportage?
- o Wat activiteiten op begroting onnodig (bv Cutty Sark).
  - Niet toekennen.

Voorstel 6: **Noord-Holland, uitgebreid onderzoek wrakresten dijk Marken.**

- o Rapportage?
- o Methoden en technieken? Hoe dijk onderzoeken?
- o Planning? 2020 voor onderzoek en rapportage!
- o Agisoft goedkope licentie; kan geen gebruik worden gemaakt van markers; wel noodzakelijk bij dit mogelijk slechte zicht.
- o Welke vier locaties?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 7: **Noord-Brabant, duikende monitoring Gebied 6000/Rijksmonument Cuijk.**

- o Planning; 2020!
- o Geen onderzoeksvragen
- o Kennisvermeerdering? Valt tevens binnen intern project RCE voor monitoring Rijksmonumenten.
- o Vondsten melden en deponeren.
  - Niet toekennen. Zie notitie kennisvermeerdering.

Voorstel 8: **Limburg, duikend onderzoek nieuwe resten 3 Romeinse bruggen Maastricht.**

- o Planning en rapportage in 2020!
- o Vondsten melden en deponeren.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 9: **Gelderland, scan sluisgebied Elden, de Grift.**

- o Co-financiering van scan en duikend onderzoek. Duikonderzoek al afgerond? Komt niet terug in begroting. Duikend onderzoek volgt nog na scan?
- o Praten met Jan Arends, prof. TU Delft: auteur boeken over historische sluisen NL.
- o Rapportage? Wel vereisen. Hierin koppeling aan eerder onderzoek. Mogelijk aanvullend historisch onderzoek. Scan wordt al opgeleverd door Periplus/Deep.
- o Begroting rond krijgen? Groot risico als rest bedrag niet opgebracht kan worden, en het onderzoek. En herziene offerte? Alleen subsidie toekennen als scan gemaakt is?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 10: **Friesland, duikend onderzoek scheepswrak Paesens-Moddergat.**

- o Begroting: 1500 euro voor dendro-monsters niet boven mogelijke toekenning van 1000 euro van RCE toekennen.
- o Onderzoeksvragen duidelijk formuleren.
- o Haker: snel weer verdwenen. Locatie ook vrij onduidelijk.
- o Welke methoden en technieken? Omschrijven; bv. Inmeten, documenteren, beschrijven etc.
- o Planning en datum missen.
- o Vondsten melden en deponeren!
- o Kennisvermeerdering: eerder onderzoek (historisch en duikend, en mogelijk eerder omhooggehaald hout) beschrijven + nieuwe informatie.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 11: **Friesland, duikend onderzoek oerbos Piaam.**

- o Planning en datum rapportage ontbreken.
- o Kennisvermeerdering? Geen rapportage door vrijwilligers. En binnen doelstellingen van dit project? Buiten project om regelen met [REDACTED]

➤ Niet toekennen. Zie notitie hierboven.

Voorstel 12: **Friesland, duikend onderzoek/monitoring Hindelopen 3/Gasuniewrak.**

- Planning en datum rapportage ontbreken.
- Redelijk recente sonarbeelden, nuttig om nog eens te doen, inclusief duiken? Wat voegt duikend onderzoek toe?
- Onderzoeksvraag niet relevant? Kennisvermeerdering? Vragen die gesteld zijn voor een vervolgonderzoek in dit onderzoek proberen te beantwoorden. Mogelijk archieonderzoek naar herkomst bv.
- Methoden en technieken aanvullen; bv inmeten.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 13: **Flevoland/Overijssel/Noord-Holland, Archiefonderzoek 4 wrakken Flevoland en verbindingsschakel regio's.**

- Welke 4 schepen?
- Op de hoogte van onderzoek André van Holk en Wouter Waldus?
- Begroting onduidelijk.
- Conceptartikel is goed voor eind 2020. Rapportagedatum erin zetten.
- Kennisvermeerderingselement moet erin zitten
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Na afloop van deze vergadering gaan [ ] en [ ] contact opnemen met alle indieners van de voorstellen. Op dinsdag 25 of woensdag 26 februari worden alle indieners ingelicht over de beslissingen, en in het geval van een *toekenning onder voorwaarden*, aan welke veranderingen aan het voorstel en eventuele voorwaarden moet worden voldaan. Reacties hierop moeten voor vrijdag 6 maart binnen zijn bij [ ] (en [ ]).

Beoordeling Onderzoeksvoorstellen 13-provincien project 24 Feb. 2020

Aanwezig: [REDACTED]

Algemene notities:

- Handvatten meegeven, zie hieronder.
  - Resultaatverplichting (hangt aan deel betaling subsidie RCE).
  - Provinciaal archeoloog inlichten bij elk project (door indiener voorstel).
  - Voor eind volgende week (vrijdag 6 maart) reactie verwacht op vragen en notities RCE (zie hieronder voor handvatten per projectsvoorstel).
  - Voor symposium concepttekst/conclusies af > presentaties.
- Waar rapportages etc. verzamelen? Eigen bundel of LWAOW bundel 3? Mogen we vragen om recht artikelen etc. als we enkel een deel van het onderzoek betalen?
- Voorstel oerbos met [REDACTED] bespreken of dit op andere manier geregeld kan worden.

Voorstel 1: Zuid-Holland, archiefonderzoek tonijnjagers gebouwd bij scheepswerf De Hoop te Hardinxveld-Hollandia.

- Archief werf mogelijk naar Maritiem museum Rotterdam MuZeeum R'dam, het stadsarchief Rotterdam of het provinciaal archief Zuid-Holland?
- Connectie met regio/provincie?
- Kennisvermeerdering en regio/provincie-connectie: extra onderzoeksvragen
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

NB. Ik dacht al dat ik deze meneer kende, maar deze meneer heeft in het verleden meegewerkt aan het boekje 'Te koop: woonboot' waar ik ook aan mee geschreven heb, en hij heeft het nodige gedaan aan belangenbehartiging van woonschip bewoners in Amsterdam... (Deze opmerking kan er weer uit, is puur ter kennis name voor jullie)

Opmerking [1]: Het gaat ons niet om alleen het schip Hollandia maar vooral om het verhaal over de tonijnjagers (weinig over bekend), de werf en de connectie tussen de eigenaren/opdrachtgevers/opvarenden en Zuid-Holland (of andere Nederlandse provincies)

Voorstel 2: Zuid-Holland, duikend onderzoek + introductie o.w. archeologie aan vrijwilligers, groot aantal contactpunten (castellum?).

- Geen onderzoeksvragen> mogelijk in PvA reeds ingediend en goedgekeurd door RCE & LWAOW? GMANAS2 onderzoek: afgekeurd want opwaterfase onderzoek gedaan en vervolgens ergens anders gaan duiken.
- InOek uit Westerheem oud artikel over een mogelijk castellum aan de monding van de Maas.
- Wie schrijven rapportage? Uitwerken idee aanwezigheid of niet Romeins castellum.
- NAS/BMA gecertificeerd team? NOB-instructeurs.
- Hoe vrijwilligers werven? Groot risico van project, want als je niet zo veel vrijwilligers weet te werven dan duurt het duiken veel langer (hogere kosten).
- Vondsten melden en deponeren!
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Opmerking [2]: Gevorderden maritieme archeologie

Voorstel 3: Zeeland, Sonar- en duikend onderzoek scheepswrakken Zeeland.

- Referenties/eerder onderzoek mist.
- Kennisvermeerdering? Duiken al gemaakt?
- Geen rapportage?
- Vraag stellen: buiten je presentatie om op de Schervendag en publicatie in BMV2, wat is de meerwaarde van dit komende onderzoek? Zie ook <http://www.nehallenia.com/cms/images/editor/assets/pdf/verslag%20van%20onderzoek%20naar%20houten%20scheepswrak%20in%20de%20oosterschelde%201.pdf>
- Geen onderzoeksvragen.
- Methoden en technieken beschrijven. Wat ga je doen tijdens het duikende onderzoek?
  - Toekennen?

Opmerking [3]: Deze locatie is bij de overheid bekend onder NCN9439 en Archis 408202. Behalve de positie en de nummers en werknaam Colijnsplaat 2 is er niets bekend.

Opmerking [4]: [REDACTED] heeft een sonar op zijn kleine visbootje dat wellicht geschikt is om hier te gebruiken. Als het schip hier te water gelaten kan worden, en er weer uit natuurlijk, dan zou Arie dit kunnen doen. Zo heeft hij ook de oude doorbraak (binnen de dijken) van West Kapelle in kaart gebracht. Wellicht dat ze dat als vervolg project bedoelen? Omdat ze een (opblaasbare) kano willen gebruiken...

Voorstel 4: Zeeland, uitgebreid onderzoek wrakresten en geul Zwaakse Weel.

- Sonar is vrij duur. Hier te goedkoop begroot> risico project.

Beoordeling Onderzoeksvorstellen 13-provincien project 24 Feb. 2020

- o Terminologie: KNA termen niet van toepassing op vrijwilligers, en is versie 4.1. Uit voorstel halen (IVO term).
- o Teamleden?
- o NAS/BMA gecertificeerd?
- o Onderzoeksvragen ontbreken.
- o Westerheem nummer 100.
- o Onderzoek naar geulrestant Zwaakse Weel> boringen?
- o Vondsten melden en registreren
- o Hoe nieuwe vrijwilligers werven?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 5: **Noordzee, archiefonderzoek en interviews nabestaanden onderzeeboten.**

- o Monumentale status toekennen: onnodig; E5 gaat mogelijk onder Engelse wetgeving **al een speciale status krijgen** (Military Remains Act) **vallen** (genomineerd).
- o Persoonlijke vetes uitvechten, valt niet binnen de doelstellingen van het project.
- o Planning en deadline rapportage?
- o Wat activiteiten op begroting onnodig (bv Cutty Sark).
  - Niet toekennen.

Voorstel 6: **Noord-Holland, uitgebreid onderzoek wrakresten dijk Marken.**

- o Rapportage?
- o Methoden en technieken? Hoe dijk onderzoeken?
- o Planning? 2020 voor onderzoek en rapportage!
- o Agisoft goedkope licentie; kan geen gebruik worden gemaakt van markers; wel noodzakelijk bij dit mogelijk slechte zicht.
- o Welke vier locaties?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 7: **Noord-Brabant, duikende monitoring Gebied 6000/Rijksmonument Cuijk.**

- o Planning; 2020!
- o Geen onderzoeksvragen
- o Kennisvermeerdering? Valt tevens binnen intern project RCE voor monitoring Rijksmonumenten.
- o Vondsten melden en deponeren.
  - Niet toekennen. Zie notitie kennisvermeerdering.

Voorstel 8: **Limburg, duikend onderzoek nieuwe resten 3 Romeinse bruggen Maastricht.**

- o Planning en rapportage in 2020!
- o **Kan gebruikt worden als voorverkenning/vooronderzoek om eventueel het Rijksmonument gebied uit te breiden in de toekomst**
- o Vondsten melden en deponeren.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 9: **Gelderland, scan sluisgebied Elden, de Grift.**

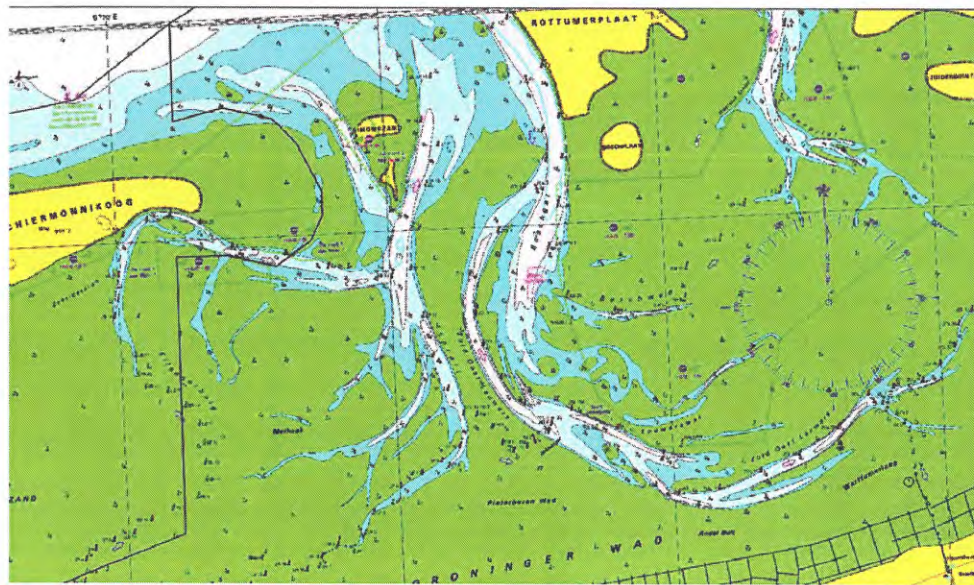
- o Co-financiering van scan en duikend onderzoek. Duikonderzoek al afgerond? Komt niet terug in begroting. Duikend onderzoek volgt nog na scan?
- o Praten met Jan Arends, prof. TU Delft: auteur boeken over historische sluizen NL.
- o Rapportage? Wel vereisen. Hierin koppeling aan eerder onderzoek. Mogelijk aanvullend historisch onderzoek. Scan wordt al opgeleverd door Periplus/Deep.
- o Begroting rond krijgen? Groot risico als rest bedrag niet opgebracht kan worden, en het onderzoek. En herziene offerte? Alleen subsidie toekennen als scan gemaakt is?
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 10: **Friesland/Groningen?, duikend onderzoek scheepswrak Paesens-Moddergat.**

- o Begroting: 1500 euro voor dendro-monsters niet boven mogelijke toekenning van 1000 euro van RCE toekennen.
- o Onderzoeksvragen duidelijk formuleren.
- o Haker: snel weer verdwenen. Locatie ook vrij onduidelijk.

- o Welke methoden en technieken? Omschrijven; bv. Inmeten, documenteren, beschrijven etc.
- o Planning en datum missen.
- o Vondsten melden en deponeren!
- o Kennisvermeerdering: eerder onderzoek (historisch en duikend, en mogelijk eerder omhooggehaald hout) beschrijven + nieuwe informatie.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

De witte geul in het midden is het Boschgat. Deze ligt in de provincie Groningen, gemeente Het Hogeland (waar ook de Eemshaven in ligt). Het puzzelstukje links is de gemeente Schiermonnikoog, provincie Friesland. NB. Als je helemaal op de oostzijde van het eiland staat, sta je in de provincie Groningen en niet in de provincie Friesland... Het eiland is weer door gemeentegrens en de provinciegrens heen gewandeld... (NB. Deze opmerking is ter kennis name. Kan weer uit het verslag...)

Voorstel 11: **Friesland, duikend onderzoek oerbos Piaam.**

- o Planning en datum rapportage ontbreken.
- o Kennisvermeerdering? Geen rapportage door vrijwilligers. En binnen doelstellingen van dit project? Buiten project om regelen met [REDACTED]
  - Niet toekennen. Zie notitie hierboven.

Voorstel 12: **Friesland, duikend onderzoek/monitoring Hindelopen 3/Gasuniewrak.**

- o Planning en datum rapportage ontbreken.
- o Redelijk recente sonarbeelden, nuttig om nog eens te doen, inclusief duiken? Wat voegt duikend onderzoek toe?
- o Onderzoeksvraag niet relevant? Kennisvermeerdering? Vragen die gesteld zijn voor een vervolgonderzoek in dit onderzoek proberen te beantwoorden. Mogelijk archiefonderzoek naar herkomst bv.
- o Methoden en technieken aanvullen; bv inmeten.
  - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.

Voorstel 13: **Flevoland/Overijssel/Noord-Holland, Archiefonderzoek 4 wrakken Flevoland en verbindingsschakel regio's.**

- o Welke 4 schepen?

Beoordeling Onderzoeksvoorstellen 13-provincien project 24 Feb. 2020

- o Op de hoogte van onderzoek André van Holk en Wouter Waldus?
  - o Begroting onduidelijk.
  - o Conceptartikel is goed voor eind 2020. Rapportagedatum erin zetten.
  - o Kennisvermeerderingselement moet erin zitten
    - Toekennen, op bovenstaande voorwaarden.
-

Na afloop van deze vergadering gaan [REDACTED] en [REDACTED] contact opnemen met alle indieners van de voorstellen. Op ~~dinsdag 25~~ woensdag 26 februari worden alle indieners ingelicht over de beslissingen, en in het geval van een *toekenning onder voorwaarden*, aan welke veranderingen aan het voorstel en eventuele voorwaarden moet worden voldaan. Reacties hierop moeten voor vrijdag 6 maart binnen zijn bij [REDACTED] (en [REDACTED]).

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
Stichting Maritieme Archeologie Hereweg 100 9725AJ Groningen KvK 69751536 IBAN: NL46 TRIO 0338 7788 88 www.stichtingmaritiemearcheologie.nl
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) naam, functie en e-mail
<div></div> , <div></div> stichtingmaritiemearcheologie.nl
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
De stichting heeft tot doel drie verloren schepen van de vissersvloot van Paesens-Moddergat, die zijn vergaan tijdens de scheepsramp van 1883, terug te vinden. Het zoekgebied voor dit project bevindt zich in de oostelijke deel van de Waddenzee, onderdeel van provincie Groningen.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Dit is een verkennend onderzoek. Onderzoeksvraag is of de haker in het Boschgat bij Rottumerplaat, waar een vissersschip houten wrakdelen boven heeft gehaald, afkomstig is van de gezochte schepen. Vanwege de beperkte toegankelijkheid door het wantij zal het onderzoek gedurende een heel weekend worden uitgevoerd vanaf het onderzoekschip Serenity met inzet van een RIB voor assistentie en veiligheid. De resultaten worden middels foto, film, rapportage en fotogrammetrie van vondsten vastgelegd. Ook de door vissers boven gehaalde wrakdelen worden hierin meegenomen. Mocht er geen wrak worden gevonden op de opgegeven positie, bv tgv verzanding, dan wordt een groter gebied met sonar in kaart gebracht. Mogelijk levert dat nieuwe vondsten op. De resultaten hiervan worden ook in het rapport opgenomen. Het onderzoek kan plaatsvinden vanaf 1 maart tot 1 november 2020. Het veldonderzoek wordt in de zomer en najaar uitgevoerd. Het (concept) rapport is gereed voor het 6 ^e RCE symposium op 28-11-2020.
Methode en technieken (max. 300 woorden) <i>beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal</i>
Bureau-onderzoek naar eerdere uitgevoerd onderzoek en historische informatie. Sonar- en duikonderzoek met een gehuurd duikschip. Indien nodig wordt materiaal geborgen voor nader onderzoek op de wal, bv voor dendro. De resultaten worden vergeleken met de resultaten van het bureau-onderzoek. Voor het veldwerk heeft SMA richtlijnen opgesteld voor het uitvoeren van veldonderzoek, met o.a. afspraken over veilig duiken, hoe om te gaan met vondsten, registratie, e.d. Deelname van andere onderzoekers is mogelijk, mits het onderzoeksprotocol wordt ondertekend en er naar wordt gehandeld.
Onderbouwde begroting <i>maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-</i>

Begroting Onderzoek Haker Boschgat (Rottumerplaat)					
	€/st	aantal	Totaal		Opmerking
Huur duikschip Serenity	€ 600,00	2	€ 1.200,00		
Huur bijboot (RIB)	€ 200,00	3	€ 600,00		
Huur sonar voor RIB	€ 200,00	2	€ 400,00		
Huur drone	€ 150,00	2	€ 300,00		
Reiskosten (4 personen)	€ 0,19	568	€ 107,00		van thuis naar haven Lauwersoog
Inzet vrijwilligers voor onderzoek en rapportage	€ 4,50	160	€ 720,00		4p, 10u/d, 4 dgn=incl voorbereiding en nazorg
Onvoorzien (o.a. service duikapparatuur e.d.) (7%)			€ 233,00	+	conf. voorw. Fonds voor Cultuurparticipatie
			€ 3.560,00		
Pro memory (PM) Posten					
Dendro onderzoek	€ 500,00	3	€ 1.500,00		Mogelijk ten laste van RCE

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
LWAOW, zie hieronder voor contactpersonen
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>
<ol style="list-style-type: none">
1. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED]
2. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED]
3. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED]
4. [REDACTED] vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED]
Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
Zuid-Holland De omgeving van Brielle met het Oostvoornse Meer en Brielse Meer is vooral bekend als een schatkamer voor wrakduikers als gevolg van de vele schepen die hier zijn vergaan toen de zeearm die daar ooit heeft gelegen nog één van de belangrijkste vaarroutes voor de Nederlandse handel en visserij was. Dat er mogelijk ook een Romeins castellum zou hebben gestaan is minder bekend. Onderzoek hiernaar kan dan ook een extra verhaal toevoegen aan de al rijke historie van deze provincie.
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
Het betreft een lopend onderzoek, waarvoor het plan van aanpak reeds door het RCE en de LWAOW is goedgekeurd, evenals de tussentijdse rapportage over het bureauonderzoek en opwaterfase. Dit onderzoeksvoorstel heeft dan ook voornamelijk betrekking op de onderwaterfase, waarbij nader onderzoek moet worden verricht naar 52 contactpunten die tijdens de opwaterfase zijn gedetecteerd. Elk punt moet hierbij door een duikteam worden aangedaan en beschreven. Onderzoeksvragen bij de onderwaterfase zijn: <ul style="list-style-type: none">
• Kan het contactpunt worden geïdentificeerd?
• Wat is de aard en/of afkomst van het contactpunt (natuurlijk, kunstmatig/menselijk)?
• Kan het contactpunt worden gedetermineerd als archeologie?
• Wat zijn de afmetingen van het contactpunt?
• Wat is de mogelijke datering van het contactpunt? Alle contactpunten zullen worden gedocumenteerd en uitgewerkt in een duikrapportage, met veldschetsen, foto- en/of videobeelden. Eventuele relevante vondsten zullen ook worden gemeld via het Vondstmeldingsformulier (https://formulier.cultureelerfgoed.nl/archis/vondst-maritiem-object). De onderwaterfase en resultaten daarvan zullen worden aangevuld op het tussentijdse rapport met bureauonderzoek en opwaterfase. Naast de onderwaterfase zal ook nog aanvullend bureauonderzoek worden uitgevoerd. Onlangs is namelijk

gebleken dat in 1976 al eerder is gezocht naar een Castellum in het Brielse Meer (Schiedamse Courant, 15 januari 1976). Dit aanvullend bureauonderzoek moet dan ook uitwijzen of er verslag van dit onderzoek is gemaakt. Indien wel, dan zal, voor zover mogelijk, gegevens van dit eerdere onderzoek worden vergeleken met dit lopende onderzoek.

In lijn met de doelstelling van dit 13 Provinciën project om meer vrijwilligers te stimuleren en de mogelijkheid te bieden om bij te dragen aan maritiem onderzoek willen we de opwaterfase combineren met een introductie onderwaterarcheologie voor 18 duikers die nog niet actief zijn als vrijwilligers in de onderwaterarcheologie.

Om deze duikers te werven willen we een lezing organiseren voor een aantal duikclubs om kandidaten kennis te laten maken en enthousiasmeren. Ook willen we een oproep plaatsen op social media, met de mogelijkheid voor kandidaten om zich aan te melden. Het uitgangspunt daarbij is *vrijwillig, maar niet vrijblijvend* (er wordt dus ook een actieve bijdrage – lees rapportages verwacht), en *duikveiligheid staat voorop*. Last but not least, willen we ook op social media actief de voortgang van dit project delen (te beginnen met de eventuele toekenning van de subsidie), waarbij we zeker ook aandacht zullen besteden aan de presentatie van het eindresultaat.

Indien we – ondanks ons enthousiasme – toch minder dan het gewenste aantal duikers kunnen “werven”, dan zullen het aantal gepland duikdagen (nu 3) evenredig moeten worden uitgebreid met het actuele aantal kandidaten. De verwachting is dat dit niet zal leiden tot een andere financiële planning, omdat deze nu gebaseerd is op het gebruik van 2 boten per dag.

De bovenstaande introductie en onderwaterfase zullen plaatsvinden in de periode april tot en met oktober 2020. Eind 2020 zal de verslaglegging van de onderzoeksresultaten gereed zijn. *Bij de totstandkoming van de verslaglegging zal rekening worden gehouden met de voorwaarde dat de voorlopige rapportage en/of artikelen met de onderzoeksresultaten gepresenteerd moeten kunnen worden op de 6e editie voor het Symposium voor Vrijwilligers in de Onderwaterarcheologie, op zaterdag 28 november 2020.*

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

De introductie onderwaterarcheologie zal bestaan uit theorie, praktijk op de kant, een zwembadsessie en buitenwaterduiken. Deze buitenwaterduiken zullen worden gecombineerd met de onderwaterfase van het lopende onderzoek, waarbij de eerder genoemde 52 contactpunten worden aangedaan en beschreven. In verband met de veiligheid zullen er per dag niet meer dan 6 duikteams deelnemen.

Voor het Introductieprogramma kan gebruik worden gemaakt van de faciliteiten van de duikvereniging(en), waarmee we nauwe contacten onderhouden. Voor onderwaterfase – icm de introductie – moet gebruik worden gemaakt van extra (huur)boten.

Archeologische vondsten zullen worden beschreven conform het Vondstmeldingsformulier (<https://formulier.cultureelerfgoed.nl/archis/vondst-maritiem-object>)

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Zie Excel bijlage. Ivm veiligheid en organisatie wordt er rekening gehouden met maximaal 12 duikers/ 6 buddies per dag. Gezien het aantal contactpunten betreft het tenminste 3 duikdagen.

Indien we toch minder dan het gewenste aantal duikers kunnen “werven”, dan zullen het aantal gepland duikdagen (nu 3) evenredig moeten worden uitgebreid met het actuele aantal kandidaten. De verwachting is dat dit niet zal leiden tot een andere financiële planning, omdat deze nu gebaseerd is op het gebruik van 2 boten per dag.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Gewenste aanpassingen

- o Er zijn geen specifieke onderzoeksvragen gedefinieerd. Uiteraard zien we graag dat er een link gelegd worden tussen de vindplaatsen en de regio/provincie. Denk voor onderzoeksvragen bijvoorbeeld aan de aard van de contactpunten (menselijk of niet), de afmetingen, de omvang, afkomst, datering, kwaliteit, locatie, en allerlei bodemkundige vraagstellingen van elke vindplaats (en de vondsten). Willen jullie deze nog toevoegen?
- o We missen een korte aanpak betreffende de werving van nieuwe onderwaterarcheologie vrijwilligers. Afhankelijk van het aantal personen dat meegaat om de 52 contactpunten te onderzoeken, kunnen de kosten voor de huur van een boot etc. hoger oplopen. Hoe wordt in het geval dat minder personen geworven worden omgegaan met de verhoogde kosten om alle 52 contactpunten alsnog te kunnen onderzoeken?
- o In het eindverslag/rapportage zien we graag dat zowel eerder en recent onderzoek wordt beschreven (incl. de beantwoording van de onderzoeksvragen) en dat voor zover mogelijk gegevens van alle onderzoeken worden vergeleken. Kan dit nog vermeld worden in het projectvoorstel?

Brielse Meer - Archeologisch Onderzoek (onderwater fase) Planning 2020

Opwaterfase: 52 verstoringen gedetecteerd

Onderwaterfase: 52 verkennende onderzoeken van deze verstoringen

Gedachte uitvoering "Veldschool", waarbij duikers per dag verkennend onderzoek kunnen uitvoeren naar (een van) de gedetecteerde verstoringen
 Rapportage per duik cfm NAS Archaeological Dive Recording Form
 Ivm veiligheid en organisatie maximaal 12 duikers (6 buddy paren) per dag --> 3 verstoringen per dag per buddy paar = 18 per dag --> in meest gunstige geval 3 dagen.
 Benodigde boten, maximaal 2, bijvoorbeeld via: <https://www.geijsman-watersport.nl/bootverhuur/>

Planning (identiek per dag)		Benodigdheden	Aantal	Kosten per stuk	Kosten per dag	# dagen	Projectkosten	Incl onvoorzien
0900u	Briefing en administratie deelnemers (o.a. vrijwaringsverklaring)	Vrijwaringsverklaring	16	€ 0,00	€ 0,00	3	€ 1.020,00	€ 1.122,00
		Overzichtskaart verstoringen	1	€ 0,00	€ 0,00	4	€ 1.360,00	€ 1.496,00
0930u	Ophalen boten bootverhuur	Amigo II (8 personen) of Amigo I (6 personen)	2	€ 170,00	€ 340,00	5	€ 1.700,00	€ 1.870,00
		Bedienaar en assistent per boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
1000u	Verplaatsen naar duiklocatie(s)	coördinaten per buddyteam/ boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
		GPS per boot	2	€ 0,00	€ 0,00			
		lijn en boei voor markeren duiklocatie per budd	6	€ 0,00	€ 0,00			
1100u	Duik 1 (max. 6 buddyparen)				€ 0,00			
1300u	Duik 2 (max 6 buddyparen)				€ 0,00			
1500u	Duik 3 (max 6 buddyparen)				€ 0,00			
1600u	Boten retour (voor 1700u)				€ 0,00			
1700u	Uitwerken rapportages (3 duiken door 6 buddyparen = 18)	NAS Archaeological Dive Recording Form	18	€ 0,00	€ 0,00			
1900u	"Diner"	Going Dutch?	16	€ 0,00	€ 0,00			
					€ 340,00			
		Onvoorzien		10,00%	€ 374,00			

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon
LWAOW AWN-afdeling Zeeland (over dit onderzoek is contact met [REDACTED] AWN Zeeland, secretariaat@awnzeeland.nl)
Contactgegevens teamleden (indien van toepassing)¹ naam, functie en e-mail
1. [REDACTED] vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED] 2. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie, [REDACTED] 3. [REDACTED], vrijwilliger in de onderwaterarcheologie ² , [REDACTED]
Welke provincie (max. 250 woorden) (persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie
Zeeland. De Zwaakse Weel is gelegen tussen de Zuid-Bevelandse dorpen 's Gravenpolder, Nisse en Kwadendamme. De Zwake is zeer waarschijnlijk pre-romeins en omvatte voornamelijk getijdengeulen. Tot eind 14 ^e eeuw heeft scheepvaart daarop plaatsgevonden. De Zwake was een drukke en belangrijke vaarroute om het tolhuis van Yersekeroord te omzeilen. Door de geringe vaarbaarheid is dit wel beperkt gebleven tot kleinere vrachtschepen. Er vergingen nogal wat schepen op de Zwake en het verhaal gaat dan ook dat er een "kwade geest" in de Zwaakse Weel zou huizen. Ook gaat er een verhaal dat er ooit een schip is vergaan met een rijke lading goud en zilver. De bron of oorsprong van dit verhaal is echter (nog) niet teruggevonden. Wel zouden in de jaren '20 van de vorige eeuw met de inzet van 6 paarden vergeefse pogingen zijn ondernomen om een mogelijk wrak te bergen. Tijdens baggerwerkzaamheden in 1992-1993 zijn door duikers op regelmatige afstand staanders van mogelijk een schip waargenomen. Hoe en wanneer die daar terecht zijn gekomen is onbekend. Historisch onderzoek tot op heden heeft nog geen concrete informatie opgeleverd. In de Zuidwesterheem nummer 100 worden een aantal opties genoemd. Nader archeologisch onderzoek naar deze houtresten is echter nodig om meer te weten te komen. De vragen die dit onderzoek wil beantwoorden zijn dan ook: 1. Hoe verhoudt de positionering van de huidige Zwaakse Weel zich tot de (druk bevaren) Zwake uit het verleden? 2. Zijn er meldingen/ verhalen te achterhalen (in de literatuur) over schepen die in het betreffende gebied zijn vergaan? 3. Zijn de in '92-'93 waargenomen "staanders" (of restanten daarvan) nog in situ terug te vinden? 4. Duidt de vorm, constructie en positionering van deze "staanders" op een bepaalde onderlinge samenhang of mogelijke archeologische restanten? 5. Kan de herkomst en datering van de "staanders" worden bepaald? 6. Zijn er rondom de "staanders" andere objecten waar te nemen? Naast eventuele antwoorden op de in Zuidwesterheem en hierboven genoemde vragen over het mogelijke wrakhout kan dit onderzoek ook de archeologische kennis over het geulrestant van de Zwaakse Weel uitbreiden. Daarnaast biedt dit onderzoek een unieke gelegenheid om de samenwerking tussen 2 AWN-afdelingen – in dit geval afdeling Zeeland en de LWAOW – verder uit te bouwen en te versterken en kennis over onderwaterarcheologie verder te verspreiden onder leden van de afdeling Zeeland.

¹ Naast [REDACTED] en [REDACTED] die zich voor dit project en toekomstige projecten hebben gecommitteerd is het streven om nog een aantal extra kernleden te werven/vinden. Een mogelijkheid daartoe is om binnen de AWN- Afdeling Zeeland duikende leden te enthousiasmeren, o.a. door (tussentijdse) publicaties van dit project in o.a. de Zuidwesterheem. Daarnaast is met [REDACTED] – als [REDACTED] van een Bredase duikvereniging – ook een goede relatie en sterke link om de nodige kandidaten te werven. Een aantal clubleden van zijn vereniging hebben al interesse getoond.

² [REDACTED] is (nog) geen lid van de LWAOW, maar wel van de NAS en heeft zijn NAS-1 behaald tijdens de NAS-Fieldschool van 2019.

Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden)

soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten

Dit archeologisch (onderwater)onderzoek zal bestaan uit verschillende onderdelen. Het onderstaande stramien ("vette koppen") zal daarbij tenminste worden gehanteerd:

Bureau onderzoek

- Onderzoek naar meldingen/ verhalen over schepen die in het betreffende gebied zijn vergaan?
- Nader onderzoek naar de (globale) locatie en mogelijke eerdere vondstbeschrijving (uit 1992-1993 en mogelijk 1920)

Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Op basis van het bureauonderzoek wordt bepaald of eerst nader *opwateronderzoek* nodig is, of dat direct gericht kan worden gedoken naar een (punt)locatie (*onderwaterfase*).

Vragen, waarop met het IVO antwoord wordt gezocht:

- Zijn de in '92-'93 waargenomen "staanders" (of restanten daarvan) nog in situ terug te vinden?
- Duidt de vorm, constructie en positionering van deze "staanders" op een bepaalde onderlinge samenhang of mogelijke archeologische restanten?
- Kan de herkomst en datering van de "staanders" worden bepaald?
- Zijn er rondom de "staanders" andere objecten waar te nemen?

Eventuele vondsten zullen worden ingemeten en gerapporteerd. Enerzijds via het Vondstmeldingsformulier (<https://formulier.cultureelerfgoed.nl/archis/vondst-maritiem-object>), anderzijds middels een rapport over het gehele uitgevoerde onderzoek.

Methode en technieken (max. 300 woorden)

beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal

Bureauonderzoek vindt plaats met behulp van (online) literatuur. Het eerste aanknopingspunt daarvoor vormt het nationaal georegister: objectid 11677, nr 21979, naam Zwake, gemeente Borssele.

Daarnaast zal bureauonderzoek moeten uitwijzen of er al eerder onderzoek van dit gebied is beschreven. Indien zo, dan zal voor zover mogelijk gegevens van deze eerdere onderzoeken worden vergeleken met elkaar en met dit nieuw op te starten onderzoek.

Indien het bureauonderzoek te weinig informatie oplevert voor een specifieke locatie (van met name de "staanders") – wat zeer aannemelijk is – zal het onderzoeksgebied vanaf de waterspiegel door middel van niet-bodempenetrerende oppervlaktekartering met side scan sonar (SSS) worden afgezocht. Gegeven de specifieke locatie van dit project – een natuurgebied – zal daartoe dan gebruik worden gemaakt van een (opblaasbare) kano waaraan een sonar wordt bevestigd.

Afhankelijk van getraceerde fenomenen – door bureauonderzoek en/of SSS – zal door onderwateronderzoek worden bepaald of deze fenomenen een anomalie of archeologie betreffen. Indien het laatste, dan wordt gepoogd de archeologische waarde van het fenomeen vast te stellen, door onder meer inmeten, maatvoering, markeren, positionering en fotograferen van vondsten.

Naast bovenstaande technische methoden voor het onderzoek is het idee om dit onderzoek ook te gebruiken als initiatie van een (extra) team van vrijwillige onderwaterarcheologen in de regio Brabant/Zeeland, zodat bij dit en andere toekomstige projecten gewerkt kan worden met een vaste kern ipv ad hoc coalities en samenwerkingsverbanden.

Het hierboven beschreven onderzoek zal plaatsvinden in de periode april tot en met oktober 2020. Eind 2020 zal de verslaglegging van de onderzoeksresultaten gereed zijn. **Bij de totstandkoming van de verslaglegging zal rekening worden gehouden met de voorwaarde dat de voorlopige rapportage en/of artikelen met de onderzoeksresultaten gepresenteerd moeten kunnen worden op de 6e editie voor het Symposium voor Vrijwilligers in de Onderwaterarcheologie, op zaterdag 28 november 2020.**

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Gegeven de specifieke locatie van dit project (natuurgebied) en het idee om via dit project een (nieuw) team van onderwaterarcheologievrijwilligers op te starten is de benodigde investering vooral nodig om het (nieuwe) team voldoende toe te rusten voor zowel dit project als voor archeologische onderzoeken in de toekomst. De begroting is dan ook voor de aanschaf van een "basisset onderwaterarcheologie", bestaande uit

3x A4 plasticplathouders, a €10,50 p. st.³

3x landmeters, a €28,50 p. st.⁴

6x boltsnaps, a €10,95 p. st.⁵

1x opbergkist, a €38,99 p. st.⁶

1x sonar (GPS Plotter/ Fishfinder), a €269,50 p. st.⁷

1x (opblaasbare) kano (gegeven deze specifieke locatie van het project Zwaakse Weel), a €249,31 p. st.⁸

De totaal geraamde kosten hiervoor bedragen €814,55,-. Dat is inclusief 10% onvoorzien.

Overige benodigde investeringen zijn "om niet" als liefde voor de vrijwillige onderwaterarcheologie.

Op basis van de opgedane kennis, ervaring zal na afronding van dit project een vervolgproject in 2021 worden opgestart (huidige idee is Westkapelle), waarbij de gedane investering ook weer te gelde zal worden gemaakt.

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Gewenste aanpassingen

o Bij de begroting wordt gesproken over het (nieuwe/extra) team. De teamleden staan niet aangegeven bij de contactgegevens. Wordt dit onderzoek met een vast (nieuw) team uitgevoerd? Dan graag deze personen ook vermelden op het onderzoeksvoorstel.

o Er zijn geen specifieke onderzoeksvragen gedefinieerd. Uiteraard zien we graag dat er een link gelegd wordt tussen de vindplaatsen en de regio/provincie. Willen jullie deze nog toevoegen?

³ https://www.grandado.com/products/tekening-clip-board-blokkenhouder-a4-houder-map-carpeta-portefeuilles-kantoor-a4-clip-voor-schilderen-schrijven?utm_campaign=&utm_content=&utm_source=Channable.beslist&utm_medium=8719899715521&utm_term=&variant=16083768508510&currency=EUR&bl3nclid=c1c412ed-afed-4963-9957-54978b622311

⁴ https://www.beslist.nl/products/klussen/r/Meetlint_50_meter_meet_haspel_spoel_landmeter_cm_lint_materiaal_viberglass_165_feet/

⁵ <https://scubasupport.nl/nl/266-rvs-hardware>

⁶ <https://www.gamma.nl/assortiment/l/gereedschap/klusbenodigdheden/gereedschapskisten-opbergsystemen>

⁷ https://www.raven.nl/merken/lowrance/nl/page/1250/?msclid=01439a1673471eb9a755c44b19d0ff67&utm_source=bing&utm_medium=cpc&utm_campaign=M%20%7c%20500%20%7c%20Overige%20Merken&utm_term=%20blowrance%20%20fishfinder&utm_content=Lowrance%20-%20450%20-%20%28exact%20fmbm%29

⁸ <https://www.rubberbootshop.nl/kanos-kajaks-en-sup-boards/opblaasbare-kanos-en-kajaks?msclid=4de235791e1e12eada956b2475fc5281>

- o Er zijn geen methoden en technieken betreffende het onderzoek omschreven, en dan met name over de kennisuitbreiding van de geulrestant. Kan dit kort toegelicht worden?
- o In het eindverslag/rapportage zien we graag dat zowel eerder en recent onderzoek wordt beschreven (incl. de beantwoording van de onderzoeksvragen) en dat voor zover mogelijk gegevens van alle onderzoeken worden vergeleken. Kan dit nog vermeld worden in het projectvoorstel?
- o Kunt u uw begroting specificeren? Er is wat twijfel over de totaal geraamde kosten (vanwege het punten/komma gebruik) en kunnen de kosten voor landmeters en de sonar verder gespecificeerd worden?
- o Hierbij de vermelding dat een onderzoek conform KNA alleen van toepassing is voor professioneel maritiem archeologen. Uw insteek om de KNA te volgen wordt wel als zeer positief gezien (ter informatie; momenteel wordt KNA versie 4.1 gehanteerd).

Onderzoeksvoorstel 13 Provinciën project

Vereniging en / of contactpersoon

Contactgegevens teamleden (indien van toepassing) <i>naam, functie en e-mail</i>

Welke provincie (max. 250 woorden) <i>(persoonlijke) onderbouwing van de locatiekeuze en de maritieme connectie</i>
<p>Mijn onderwerp omvat het schiereiland Marken in het Markermeer. Ik heb hiervoor gekozen, omdat door een nabije dijkverzwaring van Marken archeologische resten van de strijd tegen het water mogelijk dreigen te verdwijnen. Aan de oostzijde van Marken zijn minimaal 4 historische dijkstructuren, variërend van de 13^e tot de 19^e eeuw, die het gevaar lopen te verdwijnen. De strijd van de bewoners tegen het water en de noodzaak om oplossingen te bedenken om het water buiten te houden, werd gevoerd door de aanleg van dijken en terpen. Welke materialen werden hiervoor gebruikt? Waren dit lokale materialen of van buiten het eiland? En hoe werden deze dijken en terpen gefinancierd? Wat zeggen (historische) geschreven bronnen over deze strijd en met welke middelen overleefden de bewoners? Is er aanvullende materiële cultuur aanwezig die nader licht kan werpen op deze exemplarische strijd, die centraal staat voor alle Nederlandse kustbewoners door de tijd heen?</p>
Beschrijving onderzoek (max. 400 woorden) <i>soort onderzoek, onderzoeksvragen, duur van het onderzoek, verslaglegging onderzoeksresultaten</i>
<p>Het onderzoek zal bestaan ten eerste uit een bureau onderzoek waarin bestaande bronnen, zoals historische bronnen en eerder archeologisch onderzoek worden geraadpleegd. Het praktische gedeelte van dit onderzoek zal bestaan uit een non-destructieve survey. Tijdens deze survey worden er foto's gemaakt om tot een 3D realisatie van de te onderzoeken structuren te komen. Ten derde worden de structuren ingetekend. Het onderzoeksterrein is beperkt tot de oostzijde van Marken.</p> <p>De onderzoeksvragen luiden: Welke historische structuren zijn waarneembaar onder of boven de waterspiegel aan de oostzijde van het eiland Marken en zijn er ontwikkelingen in te herkennen? A. Welke materialen werden gebruikt om deze structuren te creëren? Waar kwamen ze vandaan en is er in de ontwikkeling innovatie zichtbaar? B. Hoe en door wie werd de bouw van deze structuren mogelijk gemaakt? C. Wat is de betekenis van de dijken op Marken voor de eilandbewoners en kunnen we deze zien in de Nederlandse strijd tegen het water door de tijd heen?</p> <p>In het onderzoeksrapport worden de bevindingen van het bureau onderzoek vergeleken met de resultaten van de survey. Het bureau onderzoek bestaat uit historische verslagen en documenten als ook eerder en recent onderzoek. Op deze wijze kan ook de huidige conditie van de structuren vergeleken worden met het historisch/natuurlijk proces, van verval en kan mogelijk de invloed van omgevingsfactoren (weer, paalworm, recreatie) worden vastgesteld.</p> <p>Het onderzoek start per 1 mei en duurt tot 31 oktober 2020 (zie bijgesloten planning). In het rapport worden de onderzoeksvragen beantwoord op basis van de verzamelde informatie. Met deze informatie zal een voorlopige conclusie en een aanbeveling worden geformuleerd.</p>
Methode en technieken (max. 300 woorden) <i>beschrijving van onderzoeksmethodiek en benodigd materiaal, benoemen van benodigde procedures en beschrijven van omgang met eventueel vondstmateriaal</i>
<p>Bureau onderzoek: raadplegen van bestaande bronnen zoals tekeningen, (amateur) archeologisch onderzoek, historische boeken. Allereerst een algemene historie beschrijven, eerste bewoning, het leven onder constante dreiging van water.</p>

Survey van een viertal locaties onderwater aan de oostzijde van Marken (niet-destructief). Benodigheden: duikmateriaal (2 personen), registratiemateriaal, digitale ow camera (Go Pro). Maximaal 8 duiken.

Survey bovenwater, benodigheden digitale fotocamera.

Uitwerking: Laptop, Agisoft software, QGIS, MS Office.

Vondstmateriaal: In principe is het niet de bedoeling om vondstmateriaal te bergen. Mochten toch er objecten geborgen worden, dan worden deze volgens geldende normen geregistreerd en overgedragen aan het Provinciaal depot.

Onderbouwde begroting

maximale bijdrage vanuit de RCE bedraagt €1.000,-

Kosten:

Duikmaterialen, laptop en registratiemateriaal aanwezig.

Software Agisoft (licentie 150,00) en QGIS kan vrij gebruikt worden.

Foto's maken en omzetten in Agisoft: 150 euro per locatie.

8 duiken: 2x12 cylinder á 240 bar: 160 euro (2 personen).

Gebruik auto. Gebruik 1:15 8x retour Marken = 58,00 + 8x vulstation = 32,00: 90,00

Fotoverwerking: 750,00

Duiken: 160,00

Transport: 90,00

Totaal: 1000,00

Het voorstel voor 1 februari 2020 opsturen per e-mail naar [REDACTED] [REDACTED] Programma Maritiem Erfgoed Nederland, via: [REDACTED] cultureelerfgoed.nl.

Bronnen onderzoek Marken Dijken mei-oktober 2020

- Aten, D., Wierenga, F. 2015. *De Waterwolf in Waterland. De overstroming van 1916 in Waterland en de Zaanstreek*. Pirola Uitgeverij, Schoorl.
- d'Angremond, K. (ed.) 2018. *Handboek Dijkenbouw Uitvoering versterking en nieuwbouw*. Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), Utrecht, via <https://www.hoogwaterbeschermingsprogramma.nl/Documenten+openbaar/handboek+dijkenbouw/default.aspx>, 07-03-2020.
- Brenk, S. van den/ Houkes, M.C./ Lil, R. van/ Manders, M. 2014. *Het Markermeer en IJmeer in beeld. De ontwikkeling van een historisch geomorfologische kaartenset voor de waterbodem*, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Amersfoort.
- Heeringen, R.M. van/ Theunissen, E.M./ Smit, A. 2006. *Standaard Archeologische Monitoring (SAM)*, SIKB, Gouda.
- Voogel, H./ Lagrand, C./ Hof, P. van 't. 2006. *Het ontstaan en de geschiedenis van Waterland en Monnickendam*. Cursus ten behoeve van de stadsgidsen van de Vereniging Oud Monnickendam. Via <https://www.oudmonnickendam.nl/archief/Het-ontstaan-en-de-geschiedenis-van-Waterland-en-Monnickendam.html>, 07-03-2020.
- Cleintuar, G.L. 1982. *Wisselend getij, Geschiedenis van de Zuiderzeevereniging*, De Walburg Pers, Zutphen.
- Allan, F. 1854. *Het eiland Marken en zijne bewoners*. Weijtingh en Van der Haart Amsterdam.

Archieven te bezoeken:

<https://www.archieven.nl/nl/>

<http://www.kuijsten.de/>

<https://www.batavialand.nl/>

<https://iisg.amsterdam/nl>

<https://www.nationaalarchief.nl/>

<https://www.kb.nl/>

<https://www.delpher.nl/nl/kranten>

<https://geheugen.delpher.nl/nl>

<https://waterlandsarchief.nl/>

<https://www.waterland.nl/product/kadastrale-gegevens-opvragen>

<http://www.rdmz.nl/>

<https://www.maritiemdigitaal.nl/>

Locatiekaart 1

vroegedijk, zou uit 13e/ 14e eeuw afkomstig zijn, steen/ zwerfkeien.

Tweede object lijkt op havenmarkering, steen met houten palen in middellijn, periode onbekend.

Legenda

130

Google Earth

© 2020 Google

100 m

N

Locatiekaart 2 1817

object is kruisvormig, ligt tussen restanten van niet-natuurlijke gestapelde stenen formatie.

Legenda

131

Google Earth

© 2020 Google

300 m

Gewenste aanpassingen

- Het is nog niet geheel duidelijk of het projectvoorstel alleen de scan betreft, of daarna ook aanvullend duikend en/of historisch onderzoek plaats vind. Kunnen jullie dit nog toelichten?

Het projectvoorstel betreft uitsluitend de scan.

Wij onderzoeken sinds 2017 deze locatie, [REDACTED] heeft hierover een tussen rapportage gemaakt. We zijn echter aan het eind van onze mogelijkheden om een goed, compleet overzicht te krijgen. Daarnaast willen we graag ook de noordelijke deuren van de sluis lokaliseren, als die er nog zijn tenminste. Afhankelijk van het resultaat van de scan zal verder duikonderzoek plaatsvinden. Dat duikonderzoek kan nog jaren duren omdat de locatie zeer complex is. We verwachten dat een 3D scan ons meer inzicht geeft in de posities van de resten van de sluiskolk. Het 2^e doel van de scan is het maken van een digitaal 3D model wat aantrekkelijk is voor een publieke presentatie. Wellicht later uit te werken als schaalmodel.

- U heeft geen onderzoeksperiode en opleveringsdatum van de onderzoeksresultaten geformuleerd. Het onderzoek moet plaatsvinden in 2020 (binnen het termijn van het project). Voor het opleveren van de resultaten stellen wij een artikel of een rapportage voor, welke tenminste in conceptvorm af moet zijn voor het einde van 2020. (Voorlopige) resultaten worden gepresenteerd op het Symposium (zie hieronder). Kunt u een beknopte planning toevoegen aan het voorstel?

Zoals beschreven bij onderstaande bullet kunnen wij niet garanderen dat er überhaupt een betaling nodig is, en er voor eind 2020 resultaten gepresenteerd kunnen worden. Inmiddels zijn we in corona tijd aangeland en is elke planning vloeibaar geworden'

Een voorlopige planning zou kunnen zijn:

- a. maart toezegging RCE over cofinanciering onder onderstaande voorwaarden
- b. april- mei overleg met andere co/financiers en besluitvorming over de financiering van hen
- c. juni juli uitvoering scan en interpretatie ervan
- d. augustus september verder veldwerk
- e. oktober eerste voorlopige bevindingen.

- Een groot deel van uw financiering is niet afkomstig van de RCE. Dit is mogelijk een risico waardoor u niet uw onderzoek volledig kunt uitvoeren en dus de onderzoeksresultaten niet kunt leveren. Kunt u aangeven hoe de overige kosten voor het onderzoek gefinancierd gaan worden?

We zijn in gesprek over co-financieren met de Vrienden van Meinerswijk en de Stichting Archeologie en Historie polder Meinerswijk. Ze zijn echter wat huiverig om met ons verhaal in zee te gaan omdat ze zich niet kunnen voorstellen wat de situatie in de kolk is en de noodzaak van een scan onderzoek niet kunnen overzien. Wij verwachten dat, als een organisatie als de RCE op basis van de zelfde informatie wel financiering toezegt ze het makkelijker vinden om dit ook te doen. op deze manier hopen we het totale bedrag bij elkaar te sprokkelen. Maar een garantie dat men gaat mee betalen hebben wij niet. Ons voorstel is om de 1000 euro toe te zeggen maar in depot te houden totdat wij toezeggingen hebben van de co-financiers. Voor ons is dit geen probleem omdat we het wij het wij geld toch niet uitgeven voordat het volle bedrag is toegezegd.

Nummer voorstel	Indiener/provincie	1 ^e beoordeling	2 ^e beoordeling
1	Zuid-Holland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel ontvangen 3-3-2020: JA Begroting: 700,-
2	Zuid-Holland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel ontvangen 4-3-2020: JA Begroting: 1000,-
3	Zeeland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel ontvangen 28-2-2020: JA Begroting: 1000,- 1 Opmerking: als niet spaans, kijken naar wat dan wel.
4	Zeeland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel ontvangen 4-3-2020: JA Begroting: 814,55
5	Noordzee, R. Luttik	NEE	n.v.t.
6	Noord-Holland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel verwacht op 9-3-2020: JA Begroting: 1000,-
7	Noord-Brabant, [REDACTED] [REDACTED]	NEE	n.v.t.
8	Limburg, [REDACTED] [REDACTED]	JA	JA
9	Gelderland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Geen aangepast voorstel ontvangen: NEE
10	Groningen, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aangepast voorstel ontvangen 4-3-2020: JA Begroting: 1000,-
11	Friesland, [REDACTED]	NEE	n.v.t.
12	Friesland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Afgemeld; geen onderzoek.
13	Flevoland/Overijssel/Noord-Holland, [REDACTED]	JA, onder voorbehoud	Aanpassingen (in mail) ontvangen 4-3-2020: JA Begroting: 650,-

> Terugkoppelen naar [REDACTED]: door de door ons gestelde vragen hebben we veel beter zicht gekregen op wat de projecten precies gaan omhelzen. Leerpunt voor ons (RCE): dat we op de formulieren beter vragen/verwoorden

Declaratieformulier RCE (versie 4.0)

1. Gegevens declarant

Naam:	
Adres:	
PC + Woonplaats:	
IBAN	
Datum:	16-03-2020

Voorschot of declaratie? Indien voorschot; vul bedrag en reden voorschot in. Indien declaratie; vul kostendetails in inclusief codering.

2. Voorschot

Bedrag voorschot:	€ 350,-
Reden voorschot:	Onderzoek 13 provincien project

3. Declaratie

Omschrijving gemaakte kosten: (bewijsstukken toevoegen)	datum	kosten
		€
		€
		€
Totaal:		€
Budgetplaats:	6 5 6 2	
Budgetpositie:	1 0 4 1 5	
Grootboekrekening:		
Projectnummer (WBS)	P/00 1 0 1 7 - 1	

4. Ontvangstwijze

Ontvangstwijze: (aankruisen welke van toepassing is)	☒ Betaling via bovenstaand IBAN rekeningnummer ☐ verrekening van al uitbetaald voorschot
--	--

5. Verklaring

Ondergetekende verklaart hiermee dat de kosten rechtmatig, juist/volledig worden gedeclareerd en er toestemming is verkregen van de budgethouder.

Handtekening verklaring

Declaratieformulier RCE (versie 4.0)

1. Gegevens declarant

Naam:	
Adres:	
PC + Woonplaats:	
IBAN	
Datum:	16-03-2020

Voorschot of declaratie? Indien voorschot; vul bedrag en reden voorschot in. Indien declaratie; vul kostendetails in inclusief codering.

2. Voorschot

Bedrag voorschot:	€ 325,-
Reden voorschot:	Onderzoek 13 provinciën project

3. Declaratie

Omschrijving gemaakte kosten: (bewijsstukken toevoegen)	datum	kosten					
		€					
		€					
		€					
Totaal:		€					
Budgetplaats:	6	5	6	2			
Budgetpositie:	1	0	4	1	5		
Grootboekrekening:							
Projectnummer (WBS)	P/00	1	0	1	7	-	1

4. Ontvangstwijze

Ontvangstwijze: (aankruisen welke van toepassing is)	☒ Betaling via bovenstaand IBAN rekeningnummer ☐ verrekening van al uitbetaald voorschot
--	--

5. Verklaring

Ondergetekende verklaart hiermee dat de kosten rechtmatig, juist/volledig worden gedeclareerd en er toestemming is verkregen van de budgethouder.

Handtekening verklaring

Declaratieformulier RCE (versie 4.0)

1. Gegevens declarant

Naam:	Stichting Mergor in Mosam
Adres:	Zoetendaalstraat 10
PC + Woonplaats:	5443 AM Haps
IBAN	
Datum:	

Voorschot of declaratie? Indien voorschot; vul bedrag en reden voorschot in. Indien declaratie; vul kostendetails in inclusief codering.

2. Voorschot

Bedrag voorschot:	€ 500,-
Reden voorschot:	Onderzoek 13 provincieën project

3. Declaratie

Omschrijving gemaakte kosten: (bewijsstukken toevoegen)	datum	kosten							
		€							
		€							
		€							
Totaal:		€							
Budgetplaats:	<table><tr><td>6</td><td>5</td><td>6</td><td>2</td></tr></table>	6	5	6	2				
6	5	6	2						
Budgetpositie:	<table><tr><td>1</td><td>0</td><td>4</td><td>1</td><td>5</td></tr></table>	1	0	4	1	5			
1	0	4	1	5					
Grootboekrekening:	<table><tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>								
Projectnummer (WBS)	<table><tr><td>P/00</td><td>1</td><td>0</td><td>1</td><td>7</td><td>-</td><td>1</td></tr></table>	P/00	1	0	1	7	-	1	
P/00	1	0	1	7	-	1			

4. Ontvangstwijze

Ontvangstwijze: (aankruisen welke van toepassing is)	☒ Betaling via bovenstaand IBAN rekeningnummer ☐ Verrekening van al uitbetaald voorschot
--	--

5. Verklaring

Ondergetekende verklaart hiermee dat de kosten rechtmatig, juist/volledig worden gedeclareerd en er toestemming is verkregen van de budgethouder.

Handtekening verklaring

